

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Π.Μ.Σ. Εγκληματολογικές και Ποινικές προσεγγίσεις
της διαφθοράς, του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος

Διπλωματική Εργασία
Οι μεταβολές στην ποινική αντιμετώπιση των εγκλημάτων διαφθοράς υπό το πρίσμα του
Νέου Ποινικού Κώδικα (ν. 4619/2019, Α' 95)

Παπαυγέρη Παναγιώτα
ΑΜ:512662

Επιβλέποντες

Χρήστος Λαμπάκης

Αθηνά Γιαννακούλα

Αθήνα, Ιανουάριος 2025

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης η συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας της συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση της συγγραφέα/δημιουργού. Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Οι μεταβολές στην ποινική αντιμετώπιση των εγκλημάτων διαφθοράς υπό το πρίσμα του
Νέου Ποινικού Κώδικα (ν. 4619/2019, Α' 95)»

Παπαυγέρι Παναγιώτα

Επιτροπή κρίσης

Επιβλέπων καθηγητής

Επιβλέπουσα καθηγήτρια

Χρήστος Λαμπάκης

Αθήνα Γιαννακούλα

Αθήνα, Ιανουάριος 2025

Περίληψη

Η διαφθορά, ως διαχρονικό φαινόμενο της κοινωνίας, με θεσμικές και οικονομικές επιπτώσεις, περιλαμβάνει εγκλήματα όπως η δωροληψία, η δωροδοκία και η αθέμιτη εμπορία επιρροής. Στο ελληνικό ποινικό δίκαιο, η διαφθορά αντιμετωπίζεται από τις αρχές του 19ου αιώνα, με σύγχρονες τροποποιήσεις να ενσωματώνουν διεθνείς συμβάσεις (ΟΟΣΑ, UNCAC) και ως έγκλημα "λευκού κολάρου," συνδέεται με την κατάχρηση εξουσίας για ιδιωτικό όφελος. Σε διεθνές επίπεδο, κείμενα όπως η Σύμβαση ΟΟΣΑ στοχεύουν στην ενίσχυση διαφάνειας και δικαιοσύνης, ενώ η ΕΕ επικεντρώνεται σε θεσμικά συμφέροντα και διακρατική συνεργασία κατά της διαφθοράς. Ο ν. 4619/2019 αναμόρφωσε τις διατάξεις περί διαφθοράς, επικεντρώνοντας σε δωροδοκία, δωροληψία και αθέμιτη επιρροή. Τα άρθρα 159, 159Α, 235-237 και 396 του ΠΚ ενσωματώνουν διεθνείς δεσμεύσεις και προβλέπουν ποινές όπως δήμευση και ευνοϊκά μέτρα. Η δωροδοκία και δωροληψία υπαλλήλων (άρθρα 235-236) θεωρούνται βασικά αδικήματα, απαιτώντας αιτιώδη συνάφεια μεταξύ ωφελήματος και ενέργειας και προβλέπονται αυστηρότερες ποινές για πράξεις αντίθετες στα καθήκοντα, ενώ εισάγεται ευθύνη προϊσταμένων. Οι αλλαγές εναρμονίζονται με διεθνείς συμβάσεις και προάγουν τη διαφάνεια στη δημόσια υπηρεσία. Ο ν. 4619/2019 αναμόρφωσε τις διατάξεις για τη διαφθορά, εστιάζοντας στη δωροδοκία και δωροληψία δημοσίων υπαλλήλων και πολιτικών προσώπων διευρύνοντας το πεδίο εφαρμογής τους μετά από αλληπάλληλες τροποποιήσεις σε όλους τους αλλοδαπούς δημοσίους υπαλλήλους. Η κατάργηση του άρθρου 263Α ΠΚ προκάλεσε παραγραφή υποθέσεων διαφθοράς, παρά την έντονη αντίδραση της κοινωνίας και τη νομολογία του Αρείου Πάγου. Ωστόσο, η διάταξη επανήλθε με το άρθρο 237Β ΠΚ, διευρύνοντας την εφαρμογή της στις διεθνείς δεσμεύσεις. Στα άρθρα 159 και 159Α ΠΚ ρυθμίζεται η δωροδοκία πολιτικών προσώπων, προστατεύοντας την ακεραιότητα της πολιτικής δράσης και την εμπιστοσύνη στους θεσμούς. Η δωροδοκία και η δωροληψία δικαστικών λειτουργών, όπως ορίζεται στο άρθρο 237 ΠΚ, αναφέρεται στην πράξη της προσφοράς ή της αποδοχής οφέλους με αντάλλαγμα τον επηρεασμό της άσκησης των δικαστικών καθηκόντων. Ως προς την ποινικοποίηση της διαφθοράς στον ιδιωτικό τομέα, αυτή είναι σχετικά πρόσφατη καθώς η Ελλάδα ποινικοποίησε πρώτη φορά τη δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα το 2007,

ενσωματώνοντάς την στον Ποινικό Κώδικα το 2008. Ως προς τις παρεπόμενες ποινές, η δήμευση των προϊόντων είναι υποχρεωτική για αδικήματα διαφθοράς, ενώ η καταδίκη οδηγεί αυτοδικαίως σε απομάκρυνση από δημόσια αξιώματα για ορισμένα αδικήματα διαφθοράς. Ο Νέος Ποινικός Κώδικας (ν. 4619/2019) και οι μεταγενέστερες τροποποιήσεις του εισήγαγαν σημαντικές καινοτομίες για την ενίσχυση της καταπολέμησης της διαφθοράς στην Ελλάδα, όπως η αυστηροποίηση των ποινών με σημαντική αύξηση των χρηματικών ποινών για αδικήματα διαφθοράς, η διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής, η ενσωμάτωση διεθνών δεσμεύσεων και συμμόρφωση με συστάσεις διεθνών οργανισμών και η εισαγωγή ρυθμίσεων για την ευθύνη νομικών προσώπων σε υποθέσεις διαφθοράς. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν προβλήματα, ιδίως όσον αφορά τη διαφθορά στον ιδιωτικό τομέα,. Συνολικά, παρά τις βελτιώσεις, απαιτούνται περαιτέρω νομοθετικές παρεμβάσεις για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της διαφθοράς.

Λέξεις κλειδιά: Διαφθορά, δωροδοκία, δωροληψία, αθέμιτη εμπορία επιρροής, Νέος Ποινικός Κώδικας, δημόσιοι υπάλληλοι, πολιτικά πρόσωπα, δικαστικοί λειτουργοί.

Changes in the criminal treatment of corruption offences in the light of the New Penal Code (Law 4619/2019, Α' 95)

Panagiota Papavgeri

Abstract

Corruption, as a perennial phenomenon of society, with institutional and economic implications, includes crimes such as bribery, and influence peddling. In Greek penal code, corruption has been dealt with since the early 19th century, with modern amendments incorporating international conventions (OECD, UNCAC) and as a "white collar" crime, it is associated with the abuse of power for private gain. At international level, texts such as the OECD Convention aim to enhance transparency and justice, while the EU focuses on institutional interests and transnational cooperation against corruption. Law 4619/2019 reformed the provisions on corruption, focusing on bribery, and influence peddling. Articles 159, 159A, 235-237 and 396 of the Penal Code incorporate international commitments and provide for penalties such as confiscation and favourable measures. Bribery of officials (articles 235-236) are considered basic predicate offences, requiring a causal link between the benefit and the action and harsher penalties for acts contrary to duties, while introducing the liability of superiors. The changes are in line with international conventions and promote transparency in the public service. Law 4619/2019 reformed the provisions on corruption, focusing on bribery of public officials and political figures, expanding their scope after successive amendments to all foreign public officials. The repeal of Article 263A of the Penal Code caused the statute of limitations for corruption cases, despite strong public opposition and the jurisprudence of the Supreme Court. However, the provision was reinstated with Article 237B of the Penal Code, extending its application to international commitments. Articles 159 and 159A of the Criminal Code regulate the bribery of political figures, protecting the integrity of political action and trust in institutions. Bribery of judicial officials, as defined in Article 237 of the Penal Code, refers to the act of offering or accepting a benefit in exchange for influencing the exercise of judicial duties. Regarding the criminalization of corruption in the private sector, this is relatively recent as Greece first criminalized bribery in the private sector

in 2007, incorporating it into the Penal Code in 2008. Regarding the ancillary penalties, confiscation of the products is mandatory for corruption offenses, while conviction automatically leads to removal from public office for certain corruption offenses. The New Penal Code (Law 4619/2019) and its subsequent amendments introduced important innovations to strengthen the fight against corruption in Greece, such as the tightening of penalties with a significant increase in financial penalties for corruption offences, the broadening of the scope of application, the incorporation of international commitments and compliance with recommendations of international organizations, and the introduction of regulations on the liability of legal entities in corruption cases. However, problems persist, especially as regards corruption in the private sector. Overall, despite the improvements, further legislative interventions are needed to address corruption more effectively.

Keywords: Corruption, bribery, influence peddling, New Penal Code, civil servants, political figures, judicial officials.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	4
Abstract.....	6
Περιεχόμενα.....	8
Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή.....	1
Κεφάλαιο 2: Θεωρητική Ανάλυση των Εγκλημάτων Διαφθοράς.....	3
2.1 Η έννοια της διαφθοράς.....	3
2.2 Η διαφθορά από την άποψη της εγκληματολογικής θεωρίας.....	5
2.3 Η διαφθορά στο ελληνικό ποινικό δίκαιο: Ιστορική αναδρομή.....	7
2.4. Διεθνή και Ευρωπαϊκά Κείμενα για τη διαφθορά.....	8
2.4.1. Η Σύμβαση του Ο.Ο.Σ.Α. για την καταπολέμηση της Δωροδοκίας Αλλοδαπών Δημόσιων Λειτουργών στις Διεθνείς Συμβάσεις.....	8
2.4.2. Η Σύμβαση περί καταπολέμησης της δωροδοκίας στην οποία ενέχονται υπάλληλοι των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή των Κρατών – Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	9
2.4.3. Η Σύμβαση Ποινικού Δικαίου για τη Διαφθορά του Συμβουλίου της Ευρώπης.....	11
2.4.4. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της διαφθοράς (UNCAC).....	12
2.4.5. Αποτίμηση ευρωπαϊκών και διεθνών κειμένων.....	13
2.5 Τα εγκλήματα διαφθοράς στον Ποινικό Κώδικα.....	14
2.5.1 Δημόσιος τομέας.....	16
2.5.2 Ιδιωτικός τομέας.....	17
Κεφάλαιο 3: Ο Νέος Ποινικός Κώδικας με το ν. 4619/2019: Θεωρητική και Ερμηνευτική Προσέγγιση.....	17
3.1 Εισαγωγή.....	17
3.2 Βασικές Διατάξεις για τη Διαφθορά στον ν. 4619/2019.....	18
3.2.1. Η δωροδοκία και δωροληψία δημοσίων υπαλλήλων (άρθρα 235 και 236 ΠΚ.).....	19
3.2.2. Η δωροδοκία και δωροληψία πολιτικών προσώπων (άρθρα 159 και 159Α ΠΚ.).....	30
3.2.3. Δωροληψία και δωροδοκία δικαστικών λειτουργών (άρθρο 237 ΠΚ)... ..	33
3.2.4 Εμπορία επιρροής (237 Α ΠΚ).....	35
3.2.5 Δωροληψία και δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα.....	37
3.3. Παρεπόμενες ποινές και ευνοϊκά μέτρα.....	39

3.3.1 Δήμευση (238 ΠΚ).....	39
3.3.2 Παρεπόμενες ποινές (263 ΠΚ).....	39
3.3.3 Ευνοϊκά μέτρα (263 Α ΠΚ).	40
Κεφάλαιο 4: Συμπεράσματα- Προτάσεις.....	42
4.1 Πώς ο ν. 4619/2019 «Νέος Ποινικός Κώδικας» ενίσχυσε την καταπολέμηση της διαφθοράς.	42
4.2 Προβλήματα του Νέου Ποινικού Κώδικα ως προς τα εγκλήματα κατά της διαφθοράς.	46
4.3. Προτάσεις.....	49
Βιβλιογραφικές πηγές	52
Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία.....	52
Ξενόγλωσση βιβλιογραφία.....	56

Συντομογραφίες και ακρωνύμια

ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΚΠΔ	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
Ν.	Νόμος
Ν.Δ.	Νομοθετικό Διάταγμα
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
GRECO	Group of States against Corruption
UNCAC	United Nations Convention Against Corruption

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή

Η διαφθορά αποτελεί ένα διαχρονικό και πολυδιάστατο φαινόμενο, το οποίο έχει την ικανότητα να υπονομεύει θεμελιώδεις αρχές της κοινωνίας, όπως είναι η θεσμική ακεραιότητα και η χρηστή διοίκηση. Το φαινόμενο της διαφθοράς εκδηλώνεται με ποικίλους τρόπους και επιδρά σε όλους τους τομείς του δημόσιου και ιδιωτικού βίου, με αποτέλεσμα να διαβρώνει τα θεμέλια της δημοκρατίας και της δικαιοσύνης. Η καταπολέμηση της διαφθοράς αποτελεί, συνεπώς, μια από τις βασικότερες προτεραιότητες για κάθε κράτος δικαίου, καθώς η αποτελεσματική αντιμετώπισή της είναι άμεσα συνδεδεμένη με την ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμότητας και της κοινωνικής συνοχής.

Η ανάγκη για διαρκή βελτίωση των θεσμών και της διοίκησης γίνεται ακόμη πιο επιτακτική εντός του πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία διαχρονικά προωθεί τη διαφάνεια, τη λογοδοσία και την αποτελεσματικότητα των κρατών-μελών της μέσω της εφαρμογής ενιαίων νομικών και κανονιστικών πλαισίων. Η συμμόρφωση με διεθνείς συμβάσεις, όπως η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τη Διαφθορά και η Σύμβαση του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ενίσχυση των μηχανισμών καταπολέμησης της διαφθοράς. Επιπλέον, οι οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθιστούν τη συμμόρφωση των κρατών-μελών με τα διεθνή πρότυπα για την καταπολέμηση της διαφθοράς θεμελιώδη αρχή της ευρωπαϊκής πολιτικής.

Στο εθνικό επίπεδο, η Ελλάδα αντιμετωπίζει διαχρονικά το φαινόμενο της διαφθοράς, το οποίο έχει βαθιές ρίζες στην κοινωνία και στη δημόσια διοίκηση. Τα φαινόμενα αυτά αποτελούν, δυστυχώς, μέρος της καθημερινότητας, με αποτέλεσμα να θέτουν σε κίνδυνο την αποτελεσματικότητα των δημόσιων θεσμών και να δημιουργούν ένα αρνητικό κλίμα για τους πολίτες. Η σημασία της μελέτης των εγκλημάτων διαφθοράς στην ελληνική κοινωνία είναι ιδιαίτερα επιτακτική και επίκαιρη, καθώς η χώρα βρίσκεται υπό διαρκή πίεση από διεθνείς οργανισμούς για τη συνεχιζόμενη βελτίωση του νομικού πλαισίου και την υιοθέτηση σύγχρονων μεθόδων αντιμετώπισης της διαφθοράς. Οι πιέσεις αυτές έρχονται κυρίως από οργανισμούς όπως ο ΟΟΣΑ και η Ευρωπαϊκή Ένωση, οι οποίοι ενθαρρύνουν την Ελλάδα να ενισχύσει τη διαφάνεια και να αναλάβει ουσιαστικές πρωτοβουλίες για τη βελτίωση των διαδικασιών της δημόσιας διοίκησης.

Ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της καταπολέμησης της διαφθοράς αποτέλεσε ο ν. 4619/2019, ο οποίος κύρωσε τον Νέο Ποινικό Κώδικα και εισήγαγε σημαντικές αλλαγές στην ελληνική νομοθεσία. Ο Νέος Ποινικός Κώδικας εστίασε στην κάλυψη των κενών του προηγούμενου νομοθετικού πλαισίου και είχε ως στόχο την πλήρη εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με τις διεθνείς και ευρωπαϊκές πρακτικές, καθιστώντας την καταπολέμηση της διαφθοράς προτεραιότητα σε επίπεδο ποινικής δικαιοσύνης.

Οι βασικοί στόχοι του Νόμου 4619/2019 περιλαμβάνουν την ενίσχυση της ποινικής καταδίωξης των πράξεων διαφθοράς, την αναθεώρηση των ποινών για τα εγκλήματα διαφθοράς και την εξάλειψη των αδυναμιών που επέτρεπαν τη διαιώνιση των φαινομένων αυτών. Ο Νέος Ποινικός Κώδικας εισήγαγε αυστηρότερες ποινές για τις πράξεις δωροδοκίας, δωροληψίας, και άλλων μορφών διαφθοράς, προσδιορίζοντας ταυτόχρονα τα κριτήρια για την επιβολή των ποινών αυτών, και αποσκοπώντας στη δημιουργία ενός πιο αποτελεσματικού και αποτρεπτικού νομικού πλαισίου.

Επιπλέον, η εφαρμογή του Νέου Ποινικού Κώδικα συνιστά και ένα βήμα για την αναβάθμιση του θεσμικού πλαισίου της δημόσιας διοίκησης, καθώς προάγει την ανάγκη για ενίσχυση της διαφάνειας, της λογοδοσίας και της εμπιστοσύνης των πολιτών στους δημόσιους θεσμούς. Παρά ταύτα, η πλήρης εφαρμογή του ν. 4619/2019 απαιτεί διαρκή παρακολούθηση και αναθεώρηση του υφιστάμενου νομικού πλαισίου, ώστε να διασφαλιστεί ότι η καταπολέμηση της διαφθοράς θα παραμείνει μια δυναμική και αποτελεσματική διαδικασία.

Η εργασία αυτή, αποσκοπεί στη συστηματική ανάλυση της νομικής φύσης, του περιεχομένου και των πρακτικών συνεπειών των εγκλημάτων διαφθοράς, όπως αυτά προσδιορίστηκαν με τον Νέο Ποινικό Κώδικα. Ειδικότερα, οι στόχοι της εργασίας επικεντρώνονται στην εννοιολογική αποσαφήνιση των εγκλημάτων της διαφθοράς και την ανάλυση των κύριων χαρακτηριστικών τους, στην επισήμανση των διαφοροποιήσεων του νέου νομοθετικού πλαισίου σε σχέση με τον προηγούμενο Ποινικό Κώδικα, στην ανάδειξη τυχόν κενών, ερμηνευτικών δυσχερειών και προβλημάτων κατά την εφαρμογή του νόμου και στη συγκριτική ανάλυση του ελληνικού νομοθετικού πλαισίου σε σχέση με τις διεθνείς και ευρωπαϊκές προσεγγίσεις.

Η εργασία διαρθρώνεται σε τέσσερα κεφάλαια τα οποία αναπτύσσονται ως εξής: Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η σημασία της παρούσας μελέτης, στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζεται η θεωρητική ανάλυση του φαινομένου της διαφθοράς από την άποψη της εγκληματολογικής θεωρίας και του ποινικού δικαίου, τα διεθνή και ευρωπαϊκά κείμενα για τη διαφθορά και πώς τα εγκλήματα κατά της διαφθοράς αποτυπώνονται στον Νέο Ποινικό Κώδικα. Στο τρίτο κεφάλαιο, αναλύονται τα επιμέρους αδικήματα τα οποία συνιστούν τη διαφθορά στον Ποινικό Κώδικα, η αντικειμενική και υποκειμενική τους υπόσταση, οι σχετικές τροποποιήσεις του νομοθετικού πλαισίου και η σύγκριση των επιμέρους στοιχείων των αδικημάτων διαφθοράς σε σχέση με την προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς. Συγκεκριμένα, η ανάλυση του τρίτου κεφαλαίου εστιάζει στα αδικήματα της δωροληψίας και της δωροδοκίας δημοσίων υπαλλήλων και στον ιδιωτικό τομέα, αλλά και οι διακεκριμένες περιπτώσεις αυτών, δηλαδή η δωροληψία και η δωροδοκία πολιτικών προσώπων και δικαστικών λειτουργών. Επίσης, αναλύονται η εμπορία επιρροής, καθώς και οι παρεπόμενες ποινές και τα ευνοϊκά μέτρα. Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της παρούσας μελέτης τα οποία εστιάζουν στην ανάδειξη των καινοτομιών που εισήγαγε ο Νέος Ποινικός Κώδικας, στα προβλήματά του κατά την πρακτική εφαρμογή και τέλος παρουσιάζονται σχετικές προτάσεις για την επίλυση των προβλημάτων αυτών.

Κεφάλαιο 2: Θεωρητική Ανάλυση των Εγκλημάτων Διαφθοράς

2.1 Η έννοια της διαφθοράς

Η διαφθορά αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο και συνιστά μία παθογένεια που πλήττει τη θεσμική αξιοπιστία, την οικονομική σταθερότητα και την κοινωνική συνοχή, προκαλώντας σημαντικές επιπτώσεις σε τοπικό και διεθνές επίπεδο. Στο ποινικό δίκαιο, η διαφθορά λαμβάνει τη μορφή συγκεκριμένων ποινικών αδικημάτων που περιγράφονται κυρίως μέσα από πράξεις όπως η δωροδοκία, η δωροληψία¹.

¹ Ζιούβας, Δ. (2016). Άξονες μιας σύγχρονης ποινικής αντεγκληματικής πολιτικής κατά της δωροδοκίας και της δωροληψίας στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, στο *Έγκλημα και Ποινική Καταστολή σε Εποχή Κρίσης, Τιμητικός Τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη*, Σάκουλας.

Ένας νομικός ορισμός για τη διαφθορά δεν είναι ευχερώς προσδιορίσιμος, καθώς αυτή μπορεί να λάβει διάφορες μορφές. Επιπλέον, οι διαφορετικές πολιτικές και οικονομικές συνθήκες που επικρατούν στα διάφορα κράτη και οι διαφορετικές κοινωνικές αντιλήψεις για τη διαφθορά, έχουν δημιουργήσει προβληματισμούς για το εύρος του εννοιολογικού της προσδιορισμού της διαφθοράς².

Ως κοινά αποδεκτός ορισμός ωστόσο, σύμφωνα με τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)³ της διαφθοράς, είναι η κατάχρηση ανατεθείσας εξουσίας η οποία πραγματοποιείται για προσωπικό/ιδιωτικό όφελος. Ο παγκόσμιος οργανισμός της Διεθνούς Διαφάνειας⁴ εισάγει περαιτέρω διάκριση της διαφθοράς σε μικρής κλίμακα διαφθοράς (petty corruption), η οποία αφορά συνήθως την δωροδοκία και δωροληψία δημόσιων λειτουργούν με μικρά χρηματικά ποσά και σε διαφθορά υψηλής κλίμακας (grand corruption) η οποία αφορά την διαφθορά σε υψηλότερα κλιμάκια, συμπεριλαμβανομένης της πολιτικής διαφθοράς στην οποία τα διακινούμενα χρηματικά ποσά είναι κατά κανόνα μεγάλα⁵.

Η προσέγγιση της διαφθοράς, τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη, ποικίλλει ανάλογα με το πλαίσιο στο οποίο εμφανίζεται. Στον δημόσιο τομέα, η διαφθορά συνδέεται ως επί το πλείστον με τη λήψη αποφάσεων που ευνοούν ορισμένα άτομα ή συμφέροντα εις βάρος του κοινού συμφέροντος και προσβάλλουν την ακεραιότητα της παροχής δημόσιας υπηρεσίας⁶. Στον ιδιωτικό τομέα, αναφέρεται σε πρακτικές που υπονομεύουν την οικονομική διαφάνεια και τον ανταγωνισμό⁷. Στη βάση της, η διαφθορά διαπνέεται από την αθέμιτη εκμετάλλευση μιας θέσης ισχύος, η οποία οδηγεί σε πράξεις που βλάπτουν την αμεροληψία, τη νομιμότητα και την αξιοπιστία των θεσμών.

Η έννοια της διαφθοράς εξελίσσεται με την πάροδο του χρόνου. Σε πρώιμες νομικές και εγκληματολογικές προσεγγίσεις, η διαφθορά περιοριζόταν στην παράβαση

---

² Εθνική Αρχή Διαφάνειας (2022). Οδηγός Εκπόνησης Τομεακών Στρατηγικών για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς, Αθήνα, ΕΑΔ, σελ. 9.

³ Σύμβαση του ΟΗΕ κατά τη διαφθοράς, η οποία κυρώθηκε με το ν. 3666/2008 (Α' 105).

⁴ Transparency International (2023). Corruption Perception Index 2023. Berlin: Transparency International

⁵ Βλ. και Λαμπροπούλου, Έ. (2015). Η διαφθορά και οι λειτουργίες της. Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας, 15, 129-146. doi:<https://doi.org/10.12681/sas.596>

⁶ Καϊάφα-Γκιμπάντι, Μ. (2014) (επιμ.). Οικονομικό Έγκλημα και Διαφθορά στο Δημόσιο Τομέα. Τόμ. 1. Αξιολόγηση του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλας, σελ. 598.

⁷ Συμεωνίδου-Καστανίδου, Ε. (2012). Η δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα: Νεότερες εξελίξεις στην ΕΕ, *Ποινική Δικαιοσύνη*, σελ. 43.

συγκεκριμένων ηθικών αρχών, χωρίς επαρκή εστίαση στις θεσμικές και οικονομικές συνέπειες. Σήμερα, ωστόσο, η διαφθορά αντιμετωπίζεται ως κεντρικό πρόβλημα που απαιτεί συστηματικές λύσεις, ενσωματώνοντας και τις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας μας⁸.

2.2 Η διαφθορά από την άποψη της εγκληματολογικής θεωρίας

Από την ίδια θεωρητική βάση, δηλαδή την κατάχρηση εξουσίας η οποία πραγματοποιείται για προσωπικό όφελος, εκκινεί και η εγκληματολογική θεώρηση της διαφθοράς δίνοντας έμφαση στις κοινωνικές συνθήκες που ευνοούν την εμφάνιση του φαινομένου⁹. Η διαφθορά με τον ορισμό αυτό, θεωρείται έγκλημα «λευκού κολάρου», λαμβάνοντας υπόψη ότι οι δράστες της συνήθως κατέχουν θέσεις εξουσίας στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα.

Ως προς τη διαφθορά στον επιχειρηματικό τομέα, ορισμένοι εγκληματολόγοι θεωρούν τη διαφθορά ως μια προσωρινή απόκλιση από την κανονική ηθική, επηρεασμένη από τις αμφιβολίες και την κυνικότητα απέναντι στο νόμο. Αυτή η προσέγγιση υποστηρίζει ότι η λύση είναι η αναζωογόνηση των αξιών. Ωστόσο, νέες θεωρίες αμφισβητούν αυτή την άποψη, υποστηρίζοντας ότι οι ηθικές αξίες είναι αδύνατο να υπάρξουν στον πυρήνα του καπιταλιστικού συστήματος, το οποίο προάγει την ανταγωνιστικότητα και την κοινωνική διάκριση μέσω της κατανάλωσης. Η εγκληματικότητα, επομένως, συνδέεται στενά με τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και απαιτεί διαρθρωτικές αλλαγές στο καπιταλιστικό σύστημα¹⁰.

Σύμφωνα με τον Edwin Sutherland, ο οποίος εισήγαγε για πρώτη φορά την έννοια των εγκλημάτων του λευκού κολάρου, τα εγκλήματα αυτά διαπράττονται από άτομα με υψηλό κοινωνικό και οικονομικό status στο πλαίσιο της επιχειρηματικής τους

⁸ Σταμούλη, Ε (2019). «Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα», στο Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαλαράμπους Χ., *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, Αθήνα, Εκδόσεις ΕΑΠ, σελ. 225.

⁹ Huberts, L. (2018). *The integrity of Governance: What Is Done, and Where to Go*. Palgrave Macmillan, σελ. 7.

¹⁰ Αντωνόπουλος, Γ.- Haul S. (2009). Νόμιμες επιχειρήσεις και «οργανωμένο έγκλημα» στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης, στο Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαλαράμπους Χ., *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, Εκδόσεις ΕΑΠ, σελ. 250-251.

δραστηριότητας, προκαλώντας σημαντικές κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις, διαβρώνοντας τους θεσμούς και διευρύνοντας τις κοινωνικές ανισότητες¹¹.

Με την ως άνω έννοια, υφίστανται συμπεριφορές ή πράξεις οι οποίες εμπίπτουν στην ευρύτερη έννοια της διαφθοράς, ωστόσο δεν τιμωρούνται από τον Ποινικό Κώδικα ή άλλες διατάξεις, καθώς δεν τους αποδίδεται για το λόγο αυτό τυπικά η έννοια του εγκλήματος. Αυτές οι συμπεριφορές, συχνά αποτελούν γκρίζες ζώνες, στις οποίες η παραβίαση της ηθικής και η κατάχρηση της εξουσίας δεν καλύπτονται από το Ποινικό Δίκαιο. Τέτοιες συμπεριφορές, αποτελούν οι δωρεές και οι χορηγίες οι οποίες συνοδεύονται από την προσδοκία ανταλλάγματος, όπως η ευνοϊκή μεταχείριση στις δημόσιες συμβάσεις, η επιρροή μέσω μη θεσμοθετημένου lobbying, ο νεποτισμός, δηλαδή η ευνοϊκή μεταχείριση συγγενών ή φίλων και η σκόπιμη καθυστέρηση διοικητικών διαδικασιών από δημοσίους λειτουργούς με σκοπό την ώθηση στη δωροδοκία¹². Στις ανωτέρω συμπεριφορές, θα πρέπει να προστεθεί και η επιλεκτική εφαρμογή του νόμου από τους δημόσιους λειτουργούς, όπως η μη επιβολή κυρώσεων σε ορισμένες περιπτώσεις αλλά κυρίως η πολιτική διαφθορά, την οποία χαρακτηρίζει υψηλός βαθμός αθεατότητας και εμφανίζεται ως λανθάνουσα λειτουργία του πολιτικού συστήματος σύμφωνα με τον Merton, εκμεταλλευόμενο τις πελατειακές σχέσεις προς όφελος των πολιτικών¹³.

Σύμφωνα δε με τις συγκρουσιακές θεωρίες (G. Volt, Theoretical Crimonology), η επίσημη αποτύπωση των εγκλημάτων διαφθοράς λειτουργεί αντιστρόφως με την απόλυτη άσκηση της εξουσίας. Δηλαδή, η ποινικοποίηση της διαφθοράς προϋποθέτει μία εξουσία πιο ισχυρή η οποία θα έχει τη δυνατότητα να προβεί στη σχετική εγκληματοποίηση, προκειμένου οι πράξεις διαφθοράς της εξουσίας να διώκονται σύμφωνα με τον ποινικό νόμο¹⁴.

¹¹ Sutherland, E. H. (1949). Is White Collar Crime Crime. American Sociological Association.

¹² Mills, A. (2012). Causes of corruption in public sector institutions and its impact on development, σελ. 8, ανακτήθηκε από https://www.academia.edu/35131217/CAUSES_OF_CORRUPTION_IN_PUBLIC_SECTOR_INSTITUTIONS_AND_ITS_IMPACT_ON_DEVELOPMENT_TURNING_WHAT_WE_KNOW_INTO_WHAT_WE_DO

¹³ Βιδάλη, Σ. Πέρα από τα όρια. Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 52.

¹⁴ Βιδάλη, Σ. (2013). Εισαγωγή στην Εγληματολογία. Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 176.

2.3 Η διαφθορά στο ελληνικό ποινικό δίκαιο: Ιστορική αναδρομή

Στην Ελλάδα, η διαφθορά έχει αντιμετωπιστεί ποινικά ήδη από τον πρώτο Ποινικό Κώδικα του 1834, ο οποίος υιοθετούσε βασικές διατάξεις της βαυαρικής νομοθεσίας¹⁵. Ο αρχικός αυτός Κώδικας περιλάμβανε διατάξεις για τη δωροδοκία και την κατάχρηση εξουσίας από δημόσιους λειτουργούς, επικεντρώνοντας την προσοχή του κυρίως στη δημόσια διοίκηση.

Με την υιοθέτηση του Ποινικού Κώδικα του 1950, η ελληνική έννομη τάξη άρχισε να αντιμετωπίζει τη διαφθορά με πιο σύγχρονους όρους. Τα άρθρα 235-239 περιλάμβαναν ρυθμίσεις για τη δωροδοκία, τη δωροληψία και την κατάχρηση εξουσίας, χωρίς ωστόσο να επεκτείνονται στις σύνθετες διαστάσεις του φαινομένου, όπως αυτές προέκυπταν από τη διεθνοποίηση της οικονομίας και την πολυπλοκότητα των θεσμών.

Οι ποινικές διατάξεις που είχαν θεσπιστεί στην ελληνική έννομη τάξη πριν από τη θέσπιση του Νέου Ποινικού Κώδικα με το ν. 4619/2019, χαρακτηρίζονταν από αποσπασματική αποτύπωση και προχειρότητα στις ρυθμίσεις που συμπεριελάμβαναν. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί το αδίκημα της δωροδοκίας δικαστή, για το οποίο αν και είχε θεσπιστεί ως διακριμένο, μετά την αύξηση του αξιόποινου για την απλή δωροληψία υπαλλήλου δυνάμει του ν.δ. 1234/1972, δεν προβλέφθηκε αντίστοιχη αύξηση. Απότοκο αυτής της παράλειψης ήταν η ενεργητική δωροδοκία δικαστή να τιμωρείται ηπιότερα από τη δωροδοκία οποιουδήποτε υπαλλήλου και μόνο με το ν. 3327/2005 και μόνο εξαιτίας της αποκάλυψης του «παραδικαστικού κυκλώματος» μετατράπηκε το αδίκημα από πλημμέλημα σε κακούργημα. Ωστόσο, εξισώθηκε το αξιόποينو του αδικήματος με αυτό του βασικού εγκλήματος της δωροδοκίας, ώστε εν τέλει η σχετική διάταξη να καταστεί ανενεργή¹⁶.

Εξίσου προβληματική παρίστατο και το αδίκημα της εμπορίας επιρροής. Για πρώτη φορά η σχετική πράξη τυποποιήθηκε ποινικά με το άρθρο 11 του ν. 5227/1931. Σύμφωνα με αυτό όποιος μπορούσε εκ της ιδιότητάς του να ασκήσει επιρροή, για τη σύναψη οποιαδήποτε σύμβασης με το Δημόσιο ή να προκαλέσει οποιαδήποτε πράξη ή

¹⁵ Ανδρουλάκης, Ν. (2000). Ποινικό Δίκαιο. Γενικό μέρος, Αθήνα, Π.Ν. Σάκκουλας, σελ. 88.

¹⁶ Χατζηκόστας, Κ. (2016). Η καταπολέμηση της διαφθοράς στο δημόσιο τομέα με τα μέσα του ποινικού δικαίου, με έμφαση στη δωροδοκία ως κύρια μορφή διαφθοράς στην Ελλάδα, *Ποινική Δικαιοσύνη*, σελ. 369.

παράλειψη σε υπαλλήλους ή αντιπροσώπους ή όργανα αυτού, λαμβάνοντας για το λόγο αυτό αμοιβή ή άλλο αντάλλαγμα ή υπόσχεση για την καταβολή αμοιβής ή ανταλλάγματος. Ωστόσο, η επιρροή αυτή, για τη στοιχειοθέτηση του σχετικού εγκλήματος, ήταν απαραίτητο να ασκηθεί μόνο σε πρόσωπο το οποίο συμπεριλαμβανόταν στα υπόχρεα πρόσωπα για την υποβολή δήλωσης περιουσιακής κατάστασης σύμφωνα με τον ν. 3213/2003¹⁷.

Κατά τις επόμενες δεκαετίες, οι πιέσεις από διεθνείς οργανισμούς, όπως ο ΟΟΣΑ και το Συμβούλιο της Ευρώπης, οδήγησαν σε τροποποιήσεις του νομοθετικού πλαισίου. Οι συμβάσεις του ΟΗΕ κατά της Διαφθοράς (UNCAC) και του ΟΟΣΑ για τη Δωροδοκία Ξένων Δημοσίων Υπαλλήλων επέβαλαν την ενσωμάτωση νέων διατάξεων που περιλάμβαναν μεταξύ άλλων τη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της νομοθεσίας και στον ιδιωτικό τομέα.

2.4. Διεθνή και Ευρωπαϊκά Κείμενα για τη διαφθορά.

2.4.1. Η Σύμβαση του Ο.Ο.Σ.Α. για την καταπολέμηση της Δωροδοκίας

Αλλοδαπών Δημόσιων Λειτουργών στις Διεθνείς Συμβάσεις.

Η Σύμβαση του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.) για την Καταπολέμηση της Δωροδοκίας Αλλοδαπών Δημόσιων Λειτουργών στις Διεθνείς Επιχειρηματικές Συναλλαγές, υπεγράφη το 1997 και τέθηκε σε ισχύ το 1999. Η Ελλάδα, ως μέλος του Ο.Ο.Σ.Α. υπέγραψε τη σύμβαση το 1997 και την ενσωμάτωσε στο εθνικό της δίκαιο δυνάμει του ν. 2656/1998 (Α' 265).

Βασικοί πυλώνες της σύμβασης αποτελούν η ποινικοποίηση της δωροδοκίας των αλλοδαπών δημόσιων λειτουργών, η επιβολή κυρώσεων σε φυσικά και νομικά πρόσωπα (άρθρο 2 ν. 2656/1998), η εξασφάλιση διαφάνειας στα λογιστικά βιβλία για την αποτροπή αναληθών καταχωρίσεων (άρθρο 8), η ανταλλαγή πληροφοριών και η αμοιβαία δικαστική συνδρομή μεταξύ των κρατών (άρθρο 9) και η παρακολούθηση της αποτελεσματικής συμμόρφωσης των κρατών προς τις επιταγές της σύμβασης (άρθρο 12).

---

¹⁷ Χατζηκώστας, ό.π., σελ. 370.

Παρά την έγκαιρη ενσωμάτωση, η πρώτη φάση της αξιολόγησης της εφαρμογής από τον Ο.Ο.Σ.Α. εντόπισε προβλήματα κατά την εφαρμογή και την αποδοτικότητα του νομοθετικού πλαισίου.¹⁸ Ωστόσο, ακολούθησαν νομοθετικές πρωτοβουλίες για την ενίσχυση του νομοθετικού πλαισίου για τη διαφθορά, όπως με το ν. 4254/2014 (Α' 85), ο οποίος εισήγαγε αυστηρότερες ποινές και διεύρυνε το αξιόποινο στα εγκλήματα δωροδοκίας προς συμμόρφωση με την Σύμβαση του ΟΟΣΑ για τη διαφθορά.¹⁹

Σε κάθε περίπτωση ωστόσο, η σύμβαση του ΟΟΣΑ δεν στοχεύει με το ως άνω περιεχόμενο στην προστασία της αλλοδαπής δημόσια υπηρεσίας, αλλά στοχεύει στην προστασία του διεθνούς επιχειρηματικού ανταγωνισμού,²⁰.

2.4.2. Η Σύμβαση περί καταπολέμησης της δωροδοκίας στην οποία ενέχονται υπάλληλοι των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή των Κρατών – Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η πρώτη προσπάθεια για την αντιμετώπιση της διαφθοράς σε επίπεδο ΕΕ έγινε με τη σύναψη του πρωτοκόλλου PIF (27-9-1996), η οποία επικεντρώνεται στην προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, το οποίο κυρώθηκε στην Ελλάδα με τον ν. 2803/2000 (Α' 48). Ο όρος «υπάλληλος της ΕΕ», σύμφωνα με τους ορισμούς του Πρωτοκόλλου περιλαμβάνει τόσο τους κοινοτικούς όσο και τους εθνικούς υπαλλήλους των κρατών μελών, με την ερμηνεία των σχετικών όρων να γίνεται από την εθνική νομοθεσία, χωρίς να είναι απαραίτητο να εφαρμόζεται ο σχετικός ορισμός όπως ισχύει σε ένα άλλο κράτος- μέλος. Παράλληλα επέκτεινε την ποινική ευθύνη σε όργανα όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ενώ προέβλεψε την υποχρέωση των κρατών- μελών για τη διευκόλυνση της δικαστικής συνεργασίας.

Λίγο αργότερα, η Σύμβαση περί καταπολέμησης της δωροδοκίας υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών-μελών της, η οποία υιοθετήθηκε το 1997 από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποτέλεσε σημαντικό εργαλείο για την αντιμετώπιση της διαφθοράς στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και η Ελλάδα

¹⁸OECD. (2012). Phase 3 Evaluation Report on Greece, σελ. 18.

OECD (2024), *Implementing the OECD Anti-Bribery Convention Phase 4 Report Two-Year Written Follow-Up Report: Greece*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/a3c117d5-en>.

¹⁹ Βλ. Αιτιολογική Έκθεση ν. 4254/2014, σελ. 54.

²⁰ Καϊάφα-Γκμπάντι, Μ. (2014) (επιμ.). Οικονομικό Έγκλημα και Διαφθορά στο Δημόσιο Τομέα. Τόμ. 1. Αξιολόγηση του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκουλας, σελ. 679.

την κύρωσε με τον Ν. 2802/2000 (Α' 47), ενσωματώνοντας τις διατάξεις της στο εθνικό νομικό πλαίσιο. Η Σύμβαση αποσκοπεί στην ποινικοποίηση της ενεργητικής και παθητικής δωροδοκίας υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή των κρατών-μελών της από τα κράτη- μέλη της ΕΕ, αναγνωρίζοντας την ανάγκη για μια συντονισμένη προσπάθεια καταπολέμησης της διαφθοράς εντός του κοινοτικού πλαισίου (άρθρο 1 ν. 2802/2000), χωρίς να είναι πλέον απαραίτητο διαφθορά να στοχεύει στα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης. Όμως, περιορίζει το αξιόποινο σε νόμιμες πράξεις του υπαλλήλου και όχι σε παράνομες και επιπλέον μόνο σε μελλοντικές και όχι τελειωμένες²¹.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τη Σύμβαση, ως δωροδοκία θεωρείται κάθε πρόταση, προσφορά, παροχή ή αποδοχή αθέμιτου οφέλους, που στοχεύει στη χειραγώγηση των πράξεων υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Ωστόσο η εν λόγω σύμβαση περιόρισε τη δωροδοκία μόνο σε παράνομες υπαλληλικές, και σε πράξεις μελλοντικές και όχι τελειωμένες²². Στην έννοια δε των «υπαλλήλων» περιλαμβάνονται τόσο οι μόνιμοι όσο και οι συμβασιούχοι υπάλληλοι των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, καθώς και όσοι απασχολούνται σε οργανισμούς που υπάγονται στην εποπτεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η κύρωση της Σύμβασης είχε διττή σημασία για την Ελλάδα. Πρώτον, ενίσχυσε το ποινικό δίκαιο κατά της διαφθοράς, ενσωματώνοντας διατάξεις που εναρμονίζονταν με τις υποχρεώσεις της χώρας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δεύτερον, διεύρυνε το πεδίο ευθύνης των ελληνικών αρχών, καλύπτοντας εγκλήματα που διαπράττονται εκτός ελληνικής επικράτειας, εφόσον αυτά επηρεάζουν τα συμφέροντα της ΕΕ.

Η Σύμβαση επίσης συνδέεται άμεσα με τις διατάξεις του άρθρου 235 ΠΚ, που αφορά τη δωροληψία δημοσίων υπαλλήλων, καθώς και με το άρθρο 236 ΠΚ για τη δωροδοκία, τα οποία αναθεωρήθηκαν από τον Ν. 4619/2019 ώστε να περιλαμβάνουν και περιπτώσεις που σχετίζονται με υπαλλήλους ευρωπαϊκών οργάνων και θεσμών, καθιστώντας ουσιαστικά τις διατάξεις του ν. 2802/2000 ανενεργές.

²¹ Καϊάφα-Γκμπάντι, ό.π., σελ. 704.

²² ό.π. σελ. 704.

2.4.3. Η Σύμβαση Ποινικού Δικαίου για τη Διαφθορά του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Η Σύμβαση Ποινικού Δικαίου για τη Διαφθορά του Συμβουλίου της Ευρώπης υπεγράφη στο Στρασβούργο στις 27 Ιανουαρίου 1999²³, τέθηκε σε ισχύ στις 1 Ιουλίου 2002 και αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς διεθνείς μηχανισμούς για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Η Ελλάδα υπέγραψε τη Σύμβαση στις 27 Ιανουαρίου 1999 και την κύρωσε με τον Νόμο 3560/2007 (Α' 103).

Η Σύμβαση στοχεύει στη θέσπιση κοινών ποινικών προσεγγίσεων μεταξύ των κρατών-μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, εστιάζοντας στη διαφθορά τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Παράλληλα, υποστηρίζει την ενίσχυση της διακρατικής συνεργασίας και της αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής σε υποθέσεις διαφθοράς.

Η Σύμβαση Ποινικού Δικαίου περιλαμβάνει συγκεκριμένες υποχρεώσεις για τα κράτη-μέλη δεσμεύοντας τα κράτη να τυποποιήσουν ποινικά την ενεργητική και παθητική δωροδοκία δημοσίων λειτουργών (άρθρα 2-3), τη δωροδοκία αλλοδαπών δημοσίων λειτουργών και διεθνών οργανισμών (άρθρα 5-6), τη διαφθορά στον ιδιωτικό τομέα (άρθρο 7), η δωροδοκία δικαστικών λειτουργών (άρθρα 8-9) και η ξένη επιρροή σε δημόσιες αποφάσεις (άρθρο 12). Επιπλέον, δεσμεύει τα κράτη να προβλέψουν ευθύνη των νομικών προσώπων για πράξεις διαφθοράς (άρθρο 18) και να επιβάλλουν κυρώσεις αποτρεπτικές και αποτελεσματικές. Εκτός από ποινικές, μπορούν να περιλαμβάνουν κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων (άρθρο 19). Περαιτέρω, η σύμβαση υποχρέωσε τα κράτη να προστατεύουν τα άτομα που καταγγέλλουν περιπτώσεις διαφθοράς (άρθρο 22) και ενίσχυσε την ανταλλαγή πληροφοριών και τη συνεργασία στις ποινικές διαδικασίες (άρθρα 25-26).

Η Ελλάδα ενσωμάτωσε τη Σύμβαση στο εθνικό δίκαιο με τον Ν. 3560/2007, εισάγοντας σημαντικές τροποποιήσεις στο Ποινικό Κώδικα με την πρόβλεψη αδικημάτων ενεργητικής και παθητικής δωροδοκίας δημοσίων λειτουργών (άρθρα 235-237 ΠΚ). Με την κύρωση της Σύμβασης, οι διατάξεις επεκτάθηκαν για να ρυθμίσουν τη δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα και αλλοδαπούς δημόσιους λειτουργούς, ενώ ο ως άνω νόμος εισήγαγε διατάξεις για την ευθύνη νομικών προσώπων,

²³ Συμβούλιο της Ευρώπης. (1999). Criminal Law Convention on Corruption, Στρασβούργο.

προβλέποντας διοικητικές κυρώσεις όπως πρόστιμα και αποκλεισμό από δημόσιες συμβάσεις.

Με τον ν. 4254/2014 και τον ν. 4855/2021, ενισχύθηκαν τα μέτρα προστασίας για μάρτυρες που καταγγέλλουν περιπτώσεις διαφθοράς και δυνάμει του ν. 4622/2019 ιδρύθηκε η Εθνική Αρχή Διαφάνειας, η οποία αποτελεί τον κεντρικό φορέα για την πρόληψη και καταπολέμηση της διαφθοράς, εναρμονισμένη με τις απαιτήσεις της Σύμβασης.

2.4.4. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της διαφθοράς (UNCAC).

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της διαφθοράς (UNCAC), υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. στις 31 Οκτωβρίου 2003 και πρόκειται για το βασικό δεσμευτικό κείμενο κατά της διαφθοράς, αποτελώντας μία διεθνή πολυμερή σύμβαση. Παρόλο που οι περισσότερες διατάξεις της δεν εφαρμόζονται άμεσα, η Σύμβαση θεωρείται η κύρια πηγή για την εφαρμογή του ήπιου διεθνούς δικαίου για τη διαφθορά. Η σύμβαση προβλέπει μέτρα για τη διαφάνεια στη δημόσια διοίκηση, εστιάζοντας στη διαφάνεια, τον ανταγωνισμό και την αντικειμενικότητα, ώστε να αποτρέπεται η διαφθορά²⁴.

Η ΕΕ και όλα τα κράτη μέλη αποτελούν συμβαλλόμενα μέρη της σύμβασης σύμφωνα με την Απόφαση του Συμβουλίου της Ευρώπης της 25ης Σεπτεμβρίου 2008 για τη σύναψη, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της διαφθοράς (2008/801/EK).

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς²⁵, η οποία κυρώθηκε στην Ελλάδα με τον ν. 3666/2008 (Α' 105) αποτέλεσε βασικό εργαλείο για την αναμόρφωση του ελληνικού ποινικού δικαίου επεκτείνοντας την ευθύνη τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα με τον προσδιορισμό συγκεκριμένων πράξεων οι οποίες στοιχειοθετούν εγκλήματα διαφθοράς και προωθώντας τη συνεργασία μεταξύ των

²⁴ Μουκίου, Χ. (2018). Διαφάνεια, Ακεραιότητα και Εντιμότητα στις Δημόσιες Συμβάσεις, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 100.

²⁵ Απόφαση του Συμβουλίου της 25ης Σεπτεμβρίου 2008 για τη σύναψη, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της διαφθοράς (2008/801/EK). Ανακτήθηκε από <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008D0801>.

κρατών αναφορικά με την πρόληψη και την καταστολή της διαφθοράς. Στον δημόσιο τομέα προέβλεψε τις εξής πράξεις:

- διαφθορά ημεδαπών ή αλλοδαπών δημόσιων υπαλλήλων και υπαλλήλων δημόσιων διεθνών οργανισμών (άρθρα 15 και 16 της σύμβασης),
- υπεξαίρεση, κατάχρηση ή παρακράτηση δημόσιας ή ιδιωτικής ιδιοκτησίας από δημόσιο υπάλληλο (άρθρο 17 της σύμβασης),
- εμπορία επιρροής (άρθρο 18),
- κατάχρηση εξουσίας και παράνομος πλουτισμός (άρθρα 19 και 20).

Στον ιδιωτικό τομέα, προβλέπει τις εξής αξιόποινες πράξεις:

- υπεξαίρεση (άρθρο 21),
- ιδιοποίηση περιουσίας στον ιδιωτικό τομέα (άρθρο 22),
- νομιμοποίηση εσόδων που προκύπτουν από παράνομες δραστηριότητες (άρθρο 23),
- ευθύνη νομικών προσώπων για τις πράξεις που προβλέπονται από τη σύμβαση (άρθρο 24).

2.4.5. Αποτίμηση ευρωπαϊκών και διεθνών κειμένων.

Οι προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αποτελεσματική καταπολέμηση της διαφθοράς επικεντρώθηκαν αρχικά σε συμπεριφορές οι οποίες ήταν σχεδιασμένες να πλήξουν τα συμφέροντα της ίδιας της Ένωσης, με στόχο την προστασία της από τη διαφθορά. Έτσι, οι ρυθμίσεις που θεσπίστηκαν περιορίστηκαν σε συγκεκριμένες πράξεις, κυρίως τη δωροδοκία και τη δωροληψία, καθώς η Ένωση θεώρησε ότι δεν ήταν απαραίτητο να επεκταθεί περαιτέρω το πεδίο εφαρμογής, λαμβάνοντας υπόψη ότι πολλές από τις πράξεις που αφορούν τη διαφθορά αντιμετωπίζονται ήδη από άλλες διεθνείς συμβάσεις. Η απόφαση αυτή βασίστηκε στην πρόθεση να αποφευχθούν υπερκαλύψεις ή αντιφάσεις μεταξύ των διατάξεων της ΕΕ και των διεθνών νομικών κειμένων, με σκοπό να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα και η σαφήνεια του νομικού πλαισίου.

Ταυτόχρονα, η Ευρωπαϊκή Ένωση, λαμβάνοντας υπόψη τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες που επικρατούν, οι οποίες χαρακτηρίζονται από έντονες τάσεις ιδιωτικοποίησης, αλλά και την επικράτηση της ελεύθερης αγοράς σε πολλούς τομείς, προχώρησε στην επέκταση του αξιόποινου και στον ιδιωτικό τομέα. Με αυτόν τον

τρόπο, επιδιώχθηκε η ενίσχυση της διαφάνειας και της λογοδοσίας, ώστε να μην περιορίζεται η καταπολέμηση της διαφθοράς μόνο στον δημόσιο τομέα, αλλά και σε ιδιωτικές συναλλαγές, οι οποίες ενδέχεται να επηρεάζουν αρνητικά την αγορά και το δημόσιο συμφέρον. Στην κατεύθυνση αυτή, η Ευρωπαϊκή Ένωση θέσπισε υποχρεωτικές διατάξεις για τα κράτη-μέλη, καθιστώντας τη συμμόρφωση με αυτές τις κανονιστικές ρυθμίσεις απαραίτητη για την επίτευξη μιας ενιαίας προσέγγισης στην αντιμετώπιση της διαφθοράς.

Αντίθετα, οι διεθνείς συμβάσεις, όπως η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τη Διαφθορά, διαθέτουν ένα ευρύτερο και πιο περιεκτικό πλαίσιο, το οποίο καλύπτει μια μεγαλύτερη γκάμα συμπεριφορών που συνδέονται με τη διαφθορά, πέραν των πράξεων δωροδοκίας και δωροληψίας. Ειδικότερα, η σύμβαση αυτή ποινικοποιεί άλλες μορφές διαφθοράς, όπως η εμπορία επιρροής, η οποία αποτελεί το προστάδιο της διαφθοράς και ενδέχεται να οδηγήσει σε πιο σοβαρές και εκτεταμένες πράξεις διαφθοράς.

Αν και η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει υπογράψει και προσχωρήσει στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τη Διαφθορά, δεν έχει προχωρήσει σε μια πλήρη ενσωμάτωσή της στο δίκαιο της Ένωσης. Παρά τις πιέσεις που ασκούνται στα κράτη-μέλη για την υιοθέτηση αυτών των διατάξεων, η Ένωση δεν έχει εκδώσει τις αναγκαίες οδηγίες που θα επέτρεπαν τη μεταφορά αυτών των υποχρεώσεων στο εθνικό δίκαιο των κρατών-μελών. Αυτό σημαίνει ότι, ενώ η ΕΕ προτρέπει τα κράτη-μέλη να συμμορφωθούν με τη σύμβαση, δεν τα έχει δεσμεύσει με συγκεκριμένα και υποχρεωτικά μέτρα, με αποτέλεσμα να παραμένει ένα κενό στην πλήρη εφαρμογή αυτών των διατάξεων σε εθνικό επίπεδο.²⁶

2.5 Τα εγκλήματα διαφθοράς στον Ποινικό Κώδικα

Στο πεδίο του Ποινικού δικαίου η καταστολή των συμπεριφορών που συνιστούν «εγκλήματα διαφθοράς» απαιτεί τον προσδιορισμό τους με σαφήνεια και με ακρίβεια. Αυτό σημαίνει, ότι οι σχετικές διατάξεις πρέπει να προσδιορίζουν με σαφήνεια και με ακρίβεια την εγκληματική συμπεριφορά προκειμένου ο χαρακτηρισμός της πράξης να προκύπτει εκ του νόμου και να μην εναπόκειται στην υποκειμενική κρίση του δικαστή. Παρόλα αυτά, η εννοιολογική προσέγγιση της διαφθοράς είναι πολύπλοκη, γεγονός

---

²⁶ Καϊάφα-Γκμπάντι, ό.π., σελ. 701.

που δυσχεραίνει τη συστηματική ποινικοποίησή της, όπως άλλωστε είναι δυσχερής και ο προσδιορισμός του εννόμου αγαθού το οποίο πλήττεται.

Ως εκ τούτου, η ποινική αντιμετώπιση της διαφθοράς στον ποινικό νόμο, περιορίζεται κυρίως σε συγκεκριμένες και εξειδικευμένες μορφές συμπεριφοράς, όπως η δωροληψία και η δωροδοκία, εναρμονιζόμενος με την φιλελεύθερη και ατομοκεντρική προσέγγιση του ποινικού δικαίου, η οποία επικεντρώνεται στην τιμωρία συγκεκριμένων πράξεων και όχι γενικών φαινομένων.

Σύμφωνα με τον ορισμό της διαφθοράς στο πλαίσιο της δημόσιας διοίκησης, αυτή συνίσταται κατάχρηση της θέσης αυτού που ασκεί δημόσια εξουσία για προσωπικό όφελος ή για εξυπηρέτηση τρίτου. Στο πλαίσιο αυτό, με τη στενή έννοια της διαφθοράς, αυτή ταυτίζεται συχνά με τα εγκλήματα της δωροληψίας και της δωροδοκίας τα οποία διαπράττονται από δημοσίους υπαλλήλους ως προς τη βασική της μορφή αλλά και με τις διακεκριμένες περιπτώσεις αυτής.

Η σαφήνεια του ποινικού νόμου με την ως άνω οριοθέτηση των αδικημάτων διαφθοράς, εξασφαλίζει την ασφάλεια δικαίου και εναρμονίζεται με το άρθρο 2 της Σύμβασης για θέματα αστικού δικαίου περί διαφθοράς στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης, η οποία εξειδίκευσε τον ορισμό της δωροδοκίας, αλλά και με τη Σύμβαση για θέματα ποινικού δικαίου περί διαφθοράς²⁷.

Η εισαγωγή του Ν. 4619/2019 (Α' 95), ο οποίος κύρωσε τον Ποινικό Κώδικα, σηματοδότησε μια νέα αρχή για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Ο Νέος Ποινικός Κώδικας ενσωμάτωσε πολλές από τις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας, επαναπροσδιορίζοντας τα εγκλήματα διαφθοράς και επαναλαμβάνοντας τις νέες μορφές διαφθοράς που είχε εισάγει ο προϊσχύσας κώδικας, όπως η αθέμιτη επιρροή. Εντούτοις, παρά τις βελτιώσεις, το νέο νομοθετικό πλαίσιο εξακολουθεί να αντιμετωπίζει προκλήσεις στην εφαρμογή του, κυρίως λόγω της αργής ανταπόκρισης της δικαιοσύνης και των κενών στην πρακτική νομολογία.

Στο πλαίσιο του Ν. 4619/2019, τα εγκλήματα διαφθοράς κατηγοριοποιούνται σε δύο βασικούς τομείς: τον δημόσιο και τον ιδιωτικό. Η διαφθορά στον δημόσιο τομέα

---

²⁷ Ράικος, Δ. (2006), Δημόσια Διοίκηση και Διαφθορά, Από τη σκοπιά του Διοικητικού Δικαίου, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Σάκκουλας, σελ. 94-98.

περιλαμβάνει παραδοσιακά αδικήματα όπως η δωροδοκία και η δωροληψία, ενώ στον ιδιωτικό τομέα επικεντρώνεται στη χειραγώγηση της αγοράς και τον αθέμιτο ανταγωνισμό. Για τα εγκλήματα διαφθοράς, ο Ποινικός Κώδικας όπως αυτός ισχύει σήμερα, περιλαμβάνει και παρεπόμενες ποινές όπως η δήμευση (238 ΠΚ), η αυτοδίκαιη έκπτωση από δημόσια θέση και αξιώματα (263 ΠΚ), ενώ συγχρόνως προβλέπονται και μέτρα επικείμενης για όσους συμβάλλουν στην αποκάλυψη της διαφθοράς (263 Β ΠΚ).

2.5.1 Δημόσιος τομέας

Στον δημόσιο τομέα, τα εγκλήματα διαφθοράς αφορούν τη χρησιμοποίηση δημόσιας θέσης για ιδιοτελείς σκοπούς. Ενδεικτικά, το άρθρο 235 του ΠΚ περιγράφει τη δωροληψία ως την αποδοχή ή απαίτηση ωφελήματος από δημόσιο υπάλληλο, με αντάλλαγμα την ευνοϊκή μεταχείριση τρίτων. Η διάταξη αυτή έχει τροποποιηθεί ώστε να περιλαμβάνει και περιπτώσεις που αφορούν τρίτους, αναγνωρίζοντας την έμμεση μορφή διαφθοράς.

Η δωροδοκία (άρθρο 236 ΠΚ) αποτελεί το αντίστοιχο έγκλημα για τους προσφέροντες το όφελος. Στο πλαίσιο αυτό, ο ν. 4619/2019 ενισχύει τη διαφάνεια, ποινικοποιώντας ακόμη και την προσφορά μη υλικών ωφελημάτων, γεγονός που καθιστά δυσκολότερη την παράκαμψη του νόμου.

Ειδική κατηγορία εγκλημάτων, συνιστούν τα εγκλήματα που σχετίζονται με πολιτικά πρόσωπα, τα οποία ορίζονται στα άρθρα 159 και 159^A ΠΚ. Σύμφωνα με το άρθρο 159 ΠΚ, τιμωρείται με αυστηρούς όρους η δωροληψία πολιτικών προσώπων (όπως υπουργοί και βουλευτές) μέσω της αποδοχής ωφελημάτων από αυτά καθώς υπονομεύονται οι δημοκρατικοί θεσμοί και αντίστοιχα στο άρθρο 159 Α τυποποιείται ποινικά η δωροδοκία των πολιτικών προσώπων, προκειμένου να διασφαλιστεί ενέργεια η οποία θα αποβεί σε όφελος του δράστη²⁸, ενώ με το άρθρο 237 τιμωρείται η δωροδοκία και η δωροληψία δικαστικών λειτουργών.

Αν και στη βάση των εγκλημάτων διαφθοράς βρίσκεται η δωροδοκία με τη διάταξη του άρθρου 237 Α ΠΚ διώκεται η εμπορία επιρροής, το οποίο αφορά την εκμετάλλευση

της επιρροής ενός ατόμου σε δημόσια αρχή για την επίτευξη οφέλους, ως πράξη που ανάγεται στο προπαρασκευαστικό στάδιο της άσκησης επιρροής²⁹.

2.5.2 Ιδιωτικός τομέας

Η διαφθορά στον ιδιωτικό τομέα αντιμετωπίζεται κυρίως μέσα από την ποινικοποίηση της δωροδοκίας ιδιωτικών υπαλλήλων κατά την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας (άρθρο 396 ΠΚ). Οι διατάξεις αυτές εντάσσονται σε μια ευρύτερη προσπάθεια διασφάλισης του θεμιτού ανταγωνισμού και της οικονομικής διαφάνειας και ενίσχυσης της εταιρικής λογοδοσίας, σε ένα περιβάλλον όπου η εταιρική διαφθορά αυξάνεται, εξαιτίας της μεταβολής των οικονομικών συνθηκών λόγω των ιδιωτικοποιήσεων κρατικών υπηρεσιών³⁰.

Κεφάλαιο 3: Ο Νέος Ποινικός Κώδικας με το ν. 4619/2019:

Θεωρητική και Ερμηνευτική Προσέγγιση

3.1 Εισαγωγή

Η εισαγωγή του ν. 4619/2019, με τον οποίο αντικαταστάθηκε ο Ποινικός Κώδικας του 1950 (ν. 1492/1950), αποτέλεσε μια από τις πιο σημαντικές νομοθετικές πρωτοβουλίες στη σύγχρονη ποινική ιστορία της Ελλάδας. Ο νέος Ποινικός Κώδικας τέθηκε σε ισχύ στις 1 Ιουλίου 2019 και σηματοδότησε την αρχής μιας νέας προσέγγισης στα ποινικά αδικήματα σχετικά με τη διαφθορά, με έμφαση στην εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με τις διεθνείς και ευρωπαϊκές της δεσμεύσεις³¹.

Η ανάγκη για την αναμόρφωση του Ποινικού Κώδικα είχε τεθεί ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 2000, λόγω των ραγδαίων κοινωνικών και πολιτικών αλλαγών, καθώς και της συνεχούς πίεσης από διεθνείς οργανισμούς, όπως ο ΟΟΣΑ, η GRECO³² και η Ευρωπαϊκή Ένωση, για την αντιμετώπιση της διαφθοράς. Οι σύγχρονες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, στο πλαίσιο της φιλελεύθερης οικονομίας, οι ιδιωτικοποιήσεις, ο κρατικός παρεμβατισμός και η ανάγκη προάσπισης αντιτεθέντων συμφερόντων

²⁹ Καϊάφα-Γκμπάντι, ό.π., σελ. 586.

³⁰ Αιτιολογική Έκθεση ν. 4619/2019, σελ. 73.

³¹ Αιτιολογική Έκθεση ν. 4619/2019, σελ. 49

³² Βλ. ενδεικτικά, ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Πρόληψη διαφθοράς βουλευτών, δικαστών και εισαγγελέων ΕΚΘΕΣΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑ Υιοθετήθηκε από την GRECO κατά την 68η Ολομέλειά της (Στρασβούργο, 15-19 Ιουνίου 2015).

(ιδιωτών και δημοσίου), είχαν δημιουργήσει την επιτακτική ανάγκη για την αναμόρφωση των αδικημάτων σχετικά με την υπηρεσία, λαμβάνοντας υπόψη ότι στο ίδιο κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο, η διαφθορά εκδηλώνεται και ως πολιτική διαφθορά, αλλά και ως διαφθορά στον ιδιωτικό τομέα³³.

Η ανάγκη για αποτελεσματικότερη νομοθεσία ήταν ιδιαίτερα έντονη λόγω των γνωστών σκανδάλων που αφορούσαν τη δημόσια διοίκηση και τον ιδιωτικό τομέα. Για παράδειγμα το σκάνδαλο της Siemens προσδιόρισε σοβαρά κενά στην νομοθεσία με την εμπλοκή πολυεθνικών εταιρειών και πολιτικών αξιωματούχων, καθώς διαπιστώθηκε σημαντική καθυστέρηση στην απονομή δικαιοσύνης, πολλά αδικήματα για το λόγο αυτό υπέπεσαν σε παραγραφή και η απόδοση ευθυνών ήταν δυσχερής λόγω έλλειψης συγκεκριμένου και σαφούς νομοθετικού πλαισίου, ιδιαίτερα για ευθύνη των νομικών προσώπων³⁴.

Οι διατάξεις του ν. 4619/2019, με τον οποίο κυρώθηκε ο νέος Ποινικός Κώδικας, όχι μόνο τροποποίησαν την υπάρχουσα νομοθεσία σχετικά με τα εγκλήματα διαφθοράς, αλλά προσαρμόστηκαν στις απαιτήσεις διεθνών συμβάσεων, όπως η Σύμβαση του ΟΗΕ κατά της Διαφθοράς (UNCAC) και η Σύμβαση του ΟΟΣΑ. Η ποινική αντιμετώπιση, ωστόσο, πρέπει να συνοδεύεται από ευρύτερες πολιτικές πρόληψης και διαφάνειας, καθώς η υπερβολική εξάρτηση από το ποινικό δίκαιο μπορεί να αποδειχθεί αναποτελεσματική³⁵.

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναλυθούν οι βασικές διατάξεις του ν. 4619/2019 που αφορούν τη διαφθορά, η ερμηνευτική τους προσέγγιση, οι διαφορές τους με το προηγούμενο καθεστώς, καθώς και οι προκλήσεις που προκύπτουν κατά την εφαρμογή τους.

3.2 Βασικές Διατάξεις για τη Διαφθορά στον ν. 4619/2019

Ο ν. 4619/2019 εισήγαγε σειρά τροποποιήσεων στα εγκλήματα διαφθοράς, επικεντρώνοντας στις έννοιες της δωροδοκίας, της δωροληψίας και της αθέμιτης επιρροής. Οι βασικές διατάξεις που αφορούν τη διαφθορά περιλαμβάνονται στα άρθρα

³³ Ράικος, ό.π. σελ. 75-87.

³⁴ Γεωργούλας, Σ. (2018), Κρατικό-Εταιρικό Έγκλημα: παραδείγματα στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα, σε Εξουσίες, επιστημονική ουδετερότητα και εγκληματολογικός λόγος 50 χρόνια Howard Becker “Whose side are we on?”, Αθήνα: Ε.Ε.Μ.Ε.Κ.Ε., σελ. 300.

³⁵ Βιδάλη, Σ. (2017), Πέρα από τα όρια: Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 54.

159, 159Α, 235, 236, 237 και 396 του Ποινικού Κώδικα, τα οποία ενσωματώνουν τις διεθνείς δεσμεύσεις της Ελλάδας. Επιπλέον, ειδικότερες ρυθμίσεις για την καταστολή των αδικημάτων διαφθοράς, προβλέπονται με συγκεκριμένες παρεπόμενες ποινές και ευνοϊκά μέτρα που έχουν θεσπιστεί για τα παραπάνω αδικήματα. Ειδικότερα, αυτά προβλέπονται στο άρθρο 238 ΠΚ με το οποίο ρυθμίζεται η παρεπόμενη ποινή της δήμευσης, στο άρθρο 263 στο οποίο καθορίζονται λοιπές παρεπόμενες ποινές και στο άρθρο 263 Α, το οποίο προβλέπει τις προϋποθέσεις λήψης συγκεκριμένων ευνοϊκών μέτρων.

3.2.1. Η δωροδοκία και δωροληψία δημοσίων υπαλλήλων (άρθρα 235 και 236 ΠΚ.).

Αντικειμενική υπόσταση

Τα βασικά αδικήματα διαφθοράς τα οποία τυποποιούνται στον Ποινικό Κώδικα είναι η δωροδοκία και η δωροληψία υπαλλήλων όπως αυτοί προσδιορίζονται ειδικότερα στα άρθρα 235 και 236 αυτού.

Το άρθρο 235 ΠΚ, το οποίο αφορά τη δωροληψία δημοσίων υπαλλήλων, προβλέπει ότι κάθε δημόσιος υπάλληλος που αποδέχεται ή ζητά οποιοδήποτε άμεσο ή έμμεσο όφελος για πράξη ή παράλειψη που σχετίζεται με την άσκηση των καθηκόντων του ή αντίκειται σε αυτά, τιμωρείται με ποινή φυλάκισης ή κάθειρξης, ανάλογα με τη σοβαρότητα της πράξης. Η διάταξη αυτή επαναδιατυπώθηκε με τον ν. 4258/2014 στον προϊσχύσαντα Ποινικό Κώδικα, ώστε να καλύπτει και μη υλικά οφέλη, όπως για παράδειγμα η υπόσχεση προαγωγής ή η πολιτική στήριξη. Αντίστοιχα, το άρθρο 236 ΠΚ, που αφορά τη δωροδοκία δημοσίων υπαλλήλων, τιμωρεί τον ιδιώτη που προσφέρει, υπόσχεται ή παρέχει ωφέλεια σε δημόσιο υπάλληλο, με σκοπό να τον επηρεάσει κατά την άσκηση των καθηκόντων του. Η διάταξη αυτή θεωρείται κρίσιμη για την προστασία της αμεροληψίας και της διαφάνειας στη δημόσια διοίκηση, δεδομένου ότι η δωροδοκία αποτελεί τον κεντρικό μηχανισμό μέσω του οποίου η διαφθορά επηρεάζει την αξιοπιστία των θεσμών, δημιουργώντας αίσθηση ατιμωρησίας.

Η δωροληψία και η δωροδοκία υπαλλήλων συνιστούν τα βασικά αδικήματα που προβλέπονται στον Ποινικό Κώδικα σχετικά με τη διαφθορά. Η καινοτομία που είχε εισαχθεί ήδη με το ν. 4254/2014, είναι ότι οι εντασσόμενες στα άρθρα 235 και 236

ΠΚ, πράξεις ή παραλείψεις των δημοσίων υπαλλήλων δεν ήταν απαραίτητο να εμπίπτουν στο πλαίσιο άσκησης των καθηκόντων τους, αλλά αρκεί να σχετίζονται με την άσκηση αυτών. Με το ίδιο περιεχόμενο, η σχετική πρόβλεψη επαναλήφθηκε στις διατάξεις των άρθρων 235 και 236 του Νέου Ποινικού Κώδικα.

Για την πλήρωση της αντικειμενικής υπόστασης των αδικημάτων της δωροδοκίας και τη δωροληψίας θα πρέπει να λαμβάνει χώρα μία παράνομη συναλλαγή, το ένα μέρος της οποίας θα πρέπει να είναι δημόσιος υπάλληλος, όπως η έννοια αυτή προσδιορίζεται στο άρθρο 237B ΠΚ. Σε κάθε περίπτωση δε, θα πρέπει να συντρέχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ του παρεχόμενου ωφελήματος και της ενέργειας ή της παράλειψης του υπαλλήλου, ήτοι το ωφέλημα να επηρεάζει τη βούληση του υπαλλήλου για την τέλεση της πράξης ή της παράλειψης. Το αντικείμενο της εξαγοράς δύναται να συνίσταται είτε σε ενέργεια είτε σε παράλειψη μίας ενέργειας νόμιμης ή παράνομης, μελλοντικής ή τελειωμένης, η οποία θα πρέπει να έχει σχέση με την άσκηση των καθηκόντων του υπαλλήλου. Εξ αντιδιαστολής συνάγεται ότι, πράξεις ή παραλείψεις οι οποίες δεν έχουν σχέση με την άσκηση των καθηκόντων του υπαλλήλου δεν πληρούν την αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος και αυτό δεν στοιχειοθετείται. Όταν δε αντίκειται σε αυτά, προβλέπεται πιο αυστηρή ποινική μεταχείριση.³⁶

Με το ως άνω περιεχόμενο, θεωρείται ότι πράξη του υπαλλήλου είναι ήσσονος απαξίας, σε περίπτωση που η χρήση της υπηρεσίας που έχει ανατεθεί σε αυτόν για αποκόμιση προσωπικού ωφελήματος, όταν πρόκειται για υπηρεσιακή ενέργεια ή παράλειψη στην οποία σε κάθε περίπτωση αυτός θα προέβαινε ακόμα και αν δεν είχε λάβει το ωφέλημα. Σε αντίθετη περίπτωση, δηλαδή όταν ο υπάλληλος προβαίνει σε πράξεις που είναι αντίθετες στα υπηρεσιακά του καθήκοντα, πλήττεται σε μεγαλύτερο βαθμό το έννομο αγαθό της ακεραιότητας της δημόσιας υπηρεσίας και για το λόγο αυτό προβλέπεται αυξημένο αξιόποινο. Στις πράξεις οι οποίες αντίκεινται στα καθήκοντα του υπαλλήλου, περιλαμβάνονται και οι πράξεις που ανάγονται στην άσκηση διακριτικής ευχέρειας του υπαλλήλου εφόσον η παροχή του ωφελήματος επηρέασε την επιλογή του υπαλλήλου.

---

³⁶ Καϊάφα-Γκμπάντι, ό.π., σελ. 587-588.

Με το δεύτερο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 235 ΠΚ με τον νέο Ποινικό Κώδικα, όπως αυτός ίσχυσε με το ν. 4619/2019, ορίστηκε ότι η πράξη τιμωρείται βαρύτερα όταν αυτή τελείται κατ' επάγγελμα. Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι στον προϊσχύοντα ποινικό κώδικα, όταν η πράξη τελούνταν κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια ή όταν το ωφέλημα ήταν μεγάλης αξίας τότε η πράξη τιμωρούνταν ως κακούργημα σε αντίθεση με την πρόβλεψη του ν. 4619/2019, με τον οποίο η κατ' επάγγελμα τέλεση του αδικήματος παραμένει πλημμέλημα, ενώ η πρόβλεψη για τον κακούργημα χαρακτήρα της πράξης όταν το ωφέλημα ήταν μεγάλης αξίας, παραλείφθηκε. Με τα άρθρα 38 και 39 του ν. 5090/2024 τροποποιήθηκαν εκ νέου οι διατάξεις των άρθρων 235 και 236 ΠΚ, ώστε να επισημανθεί ότι οι πράξεις της δωροληψίας και της δωροδοκίας αποδεσμεύονται από την αξία του ωφελήματος, όπως άλλωστε είχε νομολογηθεί σχετικά³⁷.

Όπως προκύπτει και από την αιτιολογική έκθεση του ν. 4619/2019, όπως άλλωστε και στον προϊσχύσαντα ΠΚ το αδίκημα της δωροδοκίας και της δωροληψίας στην αντικειμενική του υπόσταση περιλαμβάνει και πράξεις ή παραλείψεις, οι οποίες δεν ανάγονται μόνο στον στενό κύκλο των καθηκόντων του υπαλλήλου αλλά δύναται να διαπραχθούν επ' ευκαιρία εκτέλεσής τους ή με εκμετάλλευση της ιδιότητάς τους, χάριν διενέργειας κλίματος σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 236 ΠΚ, χωρίς να υφίσταται στην περίπτωση αυτή συγκεκριμένη πράξη ή παράλειψη την οποία υπόσχεται ο υπάλληλος. Ο σκοπός δηλαδή της παροχής στην περίπτωση αυτή, είναι η προετοιμασία της ανταπόδοσης εάν παραστεί ανάγκη ή ακόμα και να καταστεί ευχερέστερη η προσέγγιση του υπαλλήλου για να ζητηθεί η απαιτούμενη ενέργεια ή παράλειψη. Οι παροχές στην περίπτωση αυτή, θα πρέπει να υπερβαίνουν αυτές που δίνονται στα πλαίσια φιλοφρόνησης ή ευπρέπειας, να είναι δηλαδή και αυτές αθέμιτες όπως στο βασικό αδίκημα της παρ. 1. και επιπλέον να προσφέρονται στον υπάλληλο λόγω της ιδιότητάς του και ο ίδιος ο υπάλληλος να αποδέχεται τα ωφέληματα εξαιτίας αυτής της ιδιότητας και όχι εξαιτίας άλλης προσωπικής σχέσης.

Με την παρ. 4 του άρθρου 235 ΠΚ, ιδρύθηκε η ευθύνη του προϊσταμένου του υπαλλήλου που τέλεσε την αξιόποινη πράξη, εφόσον αυτός παρέλειψε να τον εμποδίσει

---

³⁷ Αιτιολογική Έκθεση ν. 5090/2024, σελ. 114-115.

να τελέσει το αδίκημα της δωροληψίας. Ο προϊστάμενος στην περίπτωση αυτή τιμωρείται αυτοτελώς, ως αυτουργός και δεν έχει συμμετοχική δράση στην ενέργεια του υπαλλήλου. Ως προς την υποκειμενική υπόσταση του αδικήματος, θα πρέπει να συντρέχει αμέλεια ως προς την επέλευση του αποτελέσματος. Ειδικότερα, ο προϊστάμενος παραλείπει το καθήκον του να ελέγξει τον υπάλληλο και είχε τη δυνατότητα να προβλέψει ότι με την παράλειψή του διευκόλυνε την δωροληψία του υπαλλήλου. Περαιτέρω, για την θεμελίωση του αξιοποίνου στον προϊστάμενο, θα πρέπει να στοιχειοθετείται συγκεκριμένη ενέργεια που παρέλειψε, σύμφωνα με τους όρους λειτουργίας της υπηρεσίας.

Εξαιτίας της κατάργησης του άρθρου 263 Α του προισχύσαντος ΠΚ, αναφορικά με τον ορισμό του υπαλλήλου, με την παρ. 5 της διάταξης του άρθρου 235 ΠΚ, επεκτάθηκαν τα όρια εφαρμογής του ελληνικού ποινικού νόμου, σύμφωνα και τις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας, σύμφωνα με τις Συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, του ΟΗΕ για τη διαφθορά, του ΟΟΣΑ και της Ε.Ε³⁸.

Τα αδικήματα της δωροδοκίας της δωροληψίας δρουν παραπληρωματικά, καθώς το ένα προϋποθέτει τη στοιχειοθέτηση του άλλου³⁹. Ωστόσο, ο ν. 4619/2019 ρύθμιζε το αδίκημα της δωροδοκίας ως πλημμέλημα όταν η ενέργεια ή η παράλειψη αντίκειται στα καθήκοντα του υπαλλήλου σε αντίθεση με τη δωροληψία στην αντίστοιχη περίπτωση την οποία αντιμετώπιζε ως κακούργημα, και σε αντίθεση με το προηγούμενο νομοθετικό πλαίσιο, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι πράξεις του δράστη της δωροδοκίας συνιστούν μόνο διακινδύνευση του προσβαλλόμενου έννομου, δηλαδή της σύννομης εκτέλεσης της δημόσιας υπηρεσίας σε αντίθεση με τις πράξεις του υπαλλήλου ως δράστη της δωροληψίας, στον οποίο έχει ανατεθεί η άσκηση δημόσιας εξουσίας. Η σημαντικότερη επίπτωση της μετατροπής του ανωτέρω αδικήματος της παρ. 2 του άρθρου 236 ΠΚ, από κακούργημα σε πλημμέλημα, ήταν η παραγραφή των πράξεων αυτών, εξαιτίας της σημαντικής διαφοροποίησης των χρόνων παραγραφής μεταξύ κακουργημάτων και πλημμελημάτων, ο οποίος ορίζεται για τα κακουργήματα στα είκοσι ή δεκαπέντε έτη κατά περίπτωση ενώ για τα πλημμελήματα στα πέντε.

³⁸ Χαραλαμπίκης, Α. (2020). Ο Νέος Ποινικός Κώδικας. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 201-203.

³⁹ Καϊάφα-Γκμπάντι, ό.π, σελ. 588.

Όμως, με τη διάταξη του άρθρου 3 παρ. 19 ν. 4637/2019 η συμπεριφορά του δράστη της δωροδοκίας, αναβαθμίστηκε σε κακούργημα όταν η ενέργεια ή η παράλειψη έρχεται σε αντίθεση με τα καθήκοντα του υπαλλήλου.

Σε αντιστοιχία με την ευθύνη των προϊσταμένων των υπαλλήλων που τελούν το αδίκημα της δωροληψίας είναι και η θεμελίωση αντίστοιχα αυτοτελούς ευθύνης των διευθυντών επιχειρήσεων, όταν η δωροδοκία τελείται από υπαλλήλους τους. Η εν λόγω ρύθμιση του άρθρου 236 ΠΚ, υιοθετεί της δεσμεύσεις της χώρας προς τις συμβάσεις με την ΕΕ, οι οποίες κυρώθηκαν με τους ν. 2802/2000 και 2803/2000⁴⁰.

Με την ισχύουσα διατύπωση ο νέος ποινικός κώδικας έχει ήδη εναρμονιστεί με τα άρθρα 2 και 3 της Ποινικής Σύμβασης για τη διαφθορά, όπως προκύπτει άλλωστε και από τις συστάσεις της GRECO, δυνάμει της Έκθεσης Αξιολόγησης του 2010⁴¹. Με τον προ ισχύοντα Ποινικό Κώδικα, και πριν την τροποποίησή του με τον ν. ν. 4254/2014, η ενεργητική και παθητική δωροδοκία αφορούσαν πράξεις ή παραλείψεις υπαλλήλου που ανάγονταν μόνο στα καθήκοντά τους⁴².

Ως προς τις ποινικές κυρώσεις, με τη διάταξη του άρθρου 38 του ν. 5090/2024, αυτές αυστηροποιήθηκαν για το αδίκημα της δωροληψίας, και το κατώτερο όριο φυλάκισης που απειλείται αυξήθηκε σε τουλάχιστον ένα έτος, ενώ η χρηματική ποινή ορίστηκε από 5.000 έως 50.000 ευρώ. Αντίστοιχα, αυξήθηκαν και τα ελάχιστα και μέγιστα όρια χρηματικών ποινών, τόσο για τις περιπτώσεις διακεκριμένου πλημμελήματος δωροληψίας που διαπράττεται κατ' επάγγελμα (παρ. 1), όσο και για τις περιπτώσεις βασικού ή διακεκριμένου κακούργηματος δωροληψίας που αφορούν ενέργειες ή παραλείψεις αντίθετες με τα καθήκοντα του υπαλλήλου. Με το άρθρο 39 του ανωτέρω νόμου, αντίστοιχα αναπροσαρμόστηκαν οι ποινικές κυρώσεις και για το αδίκημα της δωροδοκίας και σε περίπτωση που πρόκειται για δωροδοκία υπαλλήλου, σε σχέση με την άσκηση των καθηκόντων του, το κατώτερο όριο επαπειλούμενης φυλάκισης ανήλθε τουλάχιστον σε ένα έτος, ενώ η χρηματική ποινή κυμαίνεται πλέον από 3.000

⁴⁰ Χαραλαμπίκης, ό.π., σελ. 201-203.

⁴¹ GRECO, Τρίτος Γύρος Αξιολόγησης, (2010), Έκθεση Συμμόρφωσης για την Ελλάδα «Ποινικοποιήσεις», σελ. 8.

⁴² Χατζηκόστας, Κ. (2016). Η καταπολέμηση της διαφθοράς στο δημόσιο τομέα με τα μέσα του ποινικού δικαίου, με έμφαση στη δωροδοκία ως κύρια μορφή διαφθοράς στην Ελλάδα, *Ποινική Δικαιοσύνη*, σελ. 369-80.

έως 50.000 ευρώ. Επιπλέον, τα ελάχιστα και μέγιστα όρια των χρηματικών ποινών αυξήθηκαν ανάλογα στις περιπτώσεις κακουργήματος δωροληψίας για ενέργεια ή παράλειψη που έρχεται σε αντίθεση με τα καθήκοντα του υπαλλήλου.

Η προσαύξηση αυτή των χρηματικών ποινών συμμορφώνεται με τις συστάσεις δα και δβ του ΟΟΣΑ και εφαρμόζεται στο πλαίσιο της Σύμβασης κατά της Δωροδοκίας του ΟΟΣΑ⁴³.

Επισημαίνεται ωστόσο, ότι αντίστοιχες ρυθμίσεις αποτελούσαν περιεχόμενο των άρθρων 235 και 236 ΠΚ, πριν από την έναρξη ισχύος του Νέου Ποινικού Κώδικα με το ν. 4619/2019. Με τον τελευταίο, οι σχετικές διατάξεις παραλείφθηκαν και επανήλθαν σε ισχύ με το ως άνω ν. 5090/2024.

Υποκειμενική υπόσταση

Όλα τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης, δηλαδή η ιδιότητα του υπαλλήλου, η αποδοχή ή η υπόσχεση του ωφελήματος, ο προορισμός αυτού και η σχέση μεταξύ της απαίτησης του ωφελήματος και της ενέργειας ή της παράλειψης του υπαλλήλου, θα πρέπει να καλύπτονται κατ' ελάχιστο από ενδεχόμενο δόλο⁴⁴. Κατ' εξαίρεση, όταν η δωροδοκία αναφέρεται σε μελλοντική ενέργεια, η πραγμάτωση αυτής δεν είναι αναγκαίο να καλύπτεται από ενδεχόμενο δόλο, καθώς ο υπάλληλος θα μπορούσε να μην έχει καμία πρόθεση να την υλοποιήσει⁴⁵.

Η έννοια του υπαλλήλου σύμφωνα με τα άρθρα 235 και 236 ΠΚ σε σχέση με τα διεθνή κείμενα.

Τα άρθρα 235 και 236 ΠΚ για την ποινική καταστολή της δωροδοκίας και της δωροληψίας, αποτέλεσαν αντικείμενο συνεχών νομοθετικών ρυθμίσεων ως προς τα υποκειμενικά όρια εφαρμογής τους κατά την τέλεση των πράξεων ή των παραλείψεων που εντάσσονται σε αυτά, από αλλοδαπούς δημόσιους υπαλλήλους. Η εισαγωγή της σχετικής πρόβλεψης πραγματοποιήθηκε υπό το πρίσμα του προισχύσαντος Ποινικού Κώδικα και ειδικότερα δυνάμει του ν. 4254/2014 στον οποίο με τη διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 236 οριζόταν ότι η είναι αξιόποινη και η δωροδοκία που έχει τελεστεί στην αλλοδαπή από ημεδαπό, χωρίς τη συνδρομή των προϋποθέσεων του

⁴³ Αιτιολογική Έκθεση ν. 5090/2024, σελ. 114-115.

⁴⁴ Καϊάφα-Γκμπάντι, ό.π., σελ. 607.

⁴⁵ ΑΠ 675/2007 σε ΝΟΜΟΣ.

άρθρου 6 του ΠΚ, δηλαδή χωρίς η πράξη να είναι απαραίτητα αξιόποινη κατά το δίκαιο του τόπου τέλεσής της και σε περίπτωση πλημμελήματος χωρίς να είναι αναγκαία έγκληση ή αίτηση της αλλοδαπής κυβέρνησης (αρχή της προσωπικότητας).

Με τον τρόπο αυτό, επιχειρήθηκε η ενσωμάτωση στην ελληνική έννομη τάξη των προβλέψεων της Σύμβασης περί καταπολέμησης της δωροδοκίας στην οποία ενέχονται υπάλληλοι των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή των Κρατών- Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (αρ. 6 ν. 2802/2000), της Σύμβασης σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των συναφών με αυτή πρωτοκόλλων (αρ. 11 ν. 2803/2000), της Σύμβασης ποινικού δικαίου για τη διαφθορά και πρόσθετου σε αυτή πρωτοκόλλου (αρ. 9 ν. 3560/2007) και της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς (αρ. 10 ν. 3666/2008)⁴⁶.

Στην αρχή της προσωπικότητας με την ως άνω έννοια, ασκήθηκε δριμεία κριτική για τους εξής λόγους:

α) Επέκτεινε την καταστολή και σε λοιπά κράτη- μέλη, προσβάλλοντας την εθνική τους κυριαρχία, καθώς έκρινε αξιόποινες πράξεις, ανεξάρτητα αν αυτές κατά το δίκαιο του τόπου τελέσεώς τους είχαν παραγραφεί, αν συνέτρεχε λόγος άρσης του αδίκου ή δεν ήταν αξιόποινες

β) Διεύρυνε σε μεγάλο βαθμό το αξιόποινο, λαμβάνοντας υπόψη ότι δύναται να ενταχθούν στο τότε ισχύον άρθρο 236 και πράξεις που δεν πληρούσαν την αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος σύμφωνα με την νομική αποτύπωση του αδικήματος στον τόπο τέλεσης αυτού.

Η μη επιτρεπτή δε διεύρυνση του αξιοποιίνου προέκυπτε και σε συνδυασμό με τα οριζόμενα στο τότε ισχύον άρθρο 263 Α και της έννοιας του υπαλλήλου, «ως οποιοδήποτε πρόσωπο ασκεί δημόσιο λειτούργημα ή υπηρεσία σε ξένη χώρα», ανεξάρτητα από την έννοια που τυχόν είχε αυτή στον τόπο τέλεσης του εγκλήματος.

Περαιτέρω, οι υπάλληλοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με τον ανωτέρω ορισμό (άρθρο 263 Α παρ. 1 περ. δ ΠΚ) τιμωρούνταν στην ελληνική έννομη τάξη για πληθώρα εγκλημάτων που σχετίζονται με την υπηρεσία, όπως αυτά αναφέρονται στην

⁴⁶ Εισηγητική Έκθεση ν. 4254/2014, σελ. 57.

παράγραφο 1 του άρθρου 263 Α (ενδεικτικά για κατάχρηση εξουσίας, ψευδής βεβαίωση, παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου κ.ά.), σε αντίθεση με τους υπαλλήλους των διεθνών και υπερεθνικών οργανισμών, οι οποίοι ενέχονταν μόνο για δωροληψία και δωροδοκία, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του ως άνω άρθρου, διαφοροποιώντας του τελευταίους ως προς το πεδίο εφαρμογής του ημεδαπού ποινικού νόμου⁴⁷.

Στην προβληματική των ανωτέρω, πρέπει να προστεθεί και η αξιολογική αντινομία που δημιουργήθηκε με την εν λόγω πρόβλεψη. Ειδικότερα, η δωροδοκία αλλοδαπού αξιωματούχου (πρωθυπουργού, μέλους της κυβέρνησης κλπ.) η οποία τελείται από ημεδαπό, τιμωρούνταν ως πλημμέλημα, ενώ εάν αυτή απευθυνόταν σε μέλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ως κακούργημα (άρθρα 236 ΠΚ, 159 Α σε συνδυασμό με άρθρο 236 Α ΠΚ). Δεν υφίσταντο λοιπόν ως προς την καταστολή, διάκριση της θέσης που κατείχε ο υπάλληλος και δεν αναγνωριζόταν διαφορετική απαξία της πράξης όταν ο υπάλληλος κατείχε υψηλά αξιώματα, σε αντίθεση με την εφαρμογή των διατάξεων στην ελληνική έννομη τάξη⁴⁸.

Με το ν. 4619/2019 ο οποίος κύρωσε το νέο Ποινικό Κώδικα, προστέθηκε η πρόβλεψη σύμφωνα με τις συστάσεις της GRECO⁴⁹, στο άρθρο 235 παρ. 5 για τη δωροληψία υπαλλήλου, ότι οι σχετικές διατάξεις εφαρμόζονται και σε πράξεις τελούμενες από λειτουργούς ή άλλους υπαλλήλους με οποιαδήποτε συμβατική σχέση, οργάνου ή οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχει την έδρα του στην Ελλάδα και κάθε δημόσιου διεθνούς ή υπερεθνικού οργανισμού στον οποίο η Ελλάδα είναι μέλος ή φορέας αυτού, παραλείποντας την αναφορά σε «δημόσιους λειτουργούς», περιορίζοντας ωστόσο το πεδίο εφαρμογής μόνο σε υπαλλήλους με την ως άνω έννοια σε Ευρωπαϊκούς οργανισμούς έχουν την έδρα τους στην Ελλάδα και σε διεθνείς οργανισμούς στους οποίους η Ελλάδα είναι μέλος. Περαιτέρω, με τη διάταξη της παρ. 21 του άρθρου 3 του ν. 4637/2019, προστέθηκε τελευταίο εδάφιο στην παρ. 4 του

⁴⁷ Καϊάφα-Γκμπάντι, ό.π., σελ. 713.

⁴⁸ Μυλωνόπουλος, Χ. (2015). Προβλήματα διεθνούς ποινικού δικαίου στη νομοθεσία περί διαφθοράς, *Ποινικά Χρονικά*, σελ. 241-247

⁴⁹ Βλ. GRECO, Τρίτος Γύρος Αξιολόγησης (2012), Έκθεση Συμμόρφωσης για την Ελλάδα «Ποινικοποιήσεις (ETS 173 και 191, GPC 2)», σελ. 4 Σύσταση ii: «Η GRECO πρότεινε να διασφαλιστεί ότι η δωροδοκία αλλοδαπών δημοσίων υπαλλήλων, δικαστών, μελών δημοσίων συνελεύσεων, διαιτητών και ενόρκων θα ποινικοποιηθεί, όσον αφορά στους δωρολήπτες από οποιοδήποτε τρίτο Κράτος, σύμφωνα με τα Άρθρα 5 και 6 της Συνθήκης Ποινικού Δικαίου (ETS 173) και τα Άρθρα 4 και 6 του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της (ETS 191).»

άρθρου 235, με την οποία προβλέφθηκε ότι για τη διώξη του πλημμελήματος που προβλέπεται στην παρ. 1 δεν απαιτείται η κατά το άρθρο 6 παρ. 3 ΠΚ αίτηση ή έγκληση και διώκεται αυτεπαγγέλτως.

Για την επίλυση των πιο πάνω ζητημάτων και αναφορικά με τους υπαλλήλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τη ρύθμιση του άρθρου 22 του ν. 4689/2020 με τον οποίο ενσωματώθηκε η Οδηγίας (ΕΕ) 2017/1371 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2017, σχετικά με την καταπολέμηση, μέσω του ποινικού δικαίου, της απάτης εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, με την οποία επεκτάθηκε το πεδίο εφαρμογής των άρθρων 235 και 236 του Ποινικού Κώδικα, ώστε να καλύπτουν περιπτώσεις όπου οι σχετικές υπηρεσιακές πράξεις ή παραλείψεις προκαλούν ή ενδέχεται να προκαλέσουν ζημία στα οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό ισχύει ακόμη και όταν: (α) η πράξη δωροληψίας διαπράττεται από οποιονδήποτε υπάλληλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου 235 Π.Κ., ανεξάρτητα από το κράτος όπου εδρεύει ο αντίστοιχος οργανισμός ή όργανο, ή από όποιον ασκεί δημόσιο λειτουργήμα για άλλο κράτος, (β) η πράξη δωροδοκίας αφορά οποιονδήποτε υπάλληλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά την παράγραφο 4 του άρθρου 236 Π.Κ., ανεξαρτήτως της χώρας όπου έχει έδρα το σχετικό όργανο ή οργανισμός.

Συγχρόνως δε κρίθηκε ότι αντίστοιχη διεύρυνση της έννοιας των άρθρων 159, 159 Α και 237 δεν ήταν απαραίτητη, καθώς η εφαρμογή τους ήταν ήδη διευρυμένη εξαιτίας της ήδη θεσμοθετημένης μη διάκρισης του κράτους τέλεσης των αδικημάτων⁵⁰.

Με το άρθρο 42 του ν. 4855/2021 τροποποιήθηκε η παρ. 5 του άρθρου 235 ΠΚ, προκειμένου να καλύπτει όλους τους αλλοδαπούς δημοσίους υπαλλήλους. Ειδικότερα, αναφορικά με τους υπαλλήλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προβλέφθηκε το αξιόποιο των πράξεων δωροληψίας, ανεξάρτητα από την έδρα του οργάνου ή του οργανισμού και ανεξάρτητα από την ιθαγένεια του υπαλλήλου, παύοντας έτσι να ισχύει η προϋπόθεση της έδρας του οργάνου στην Ελλάδα (σχετικά και η Εισηγητική Έκθεση του ν. 4855/2021). Αναφορικά με τους υπαλλήλους τρίτης χώρας, αυτοί αποτελούν πλέον υποκείμενα του εγκλήματος, σύμφωνα με την έννοια του υπαλλήλου όπως αυτή

⁵⁰ Αιτιολογική Έκθεση ν. 4689/2020, σελ. 13.

έχει προσδιοριστεί από το δίκαιο της τρίτης χώρας. Με τον τρόπο αυτό, εναρμονίστηκε η ελληνική έννομη τάξη με την διεθνείς συνθήκες για τη διαφθορά⁵¹. Συγχρόνως, διατηρείται η ρύθμιση του άρθρου 7 ΠΚ, με την οποία προβλέπεται το διπλό αξιόποινο όταν η πράξη τελείται από αλλοδαπό στην αλλοδαπή κατοχυρώνοντας τη δωσιδικία των ελληνικών δικαστηρίων⁵².

Τέλος, αντίστοιχη τροποποίηση των άρθρων 235 και 236 ΠΚ κρίθηκε απαραίτητη για τους υπαλλήλους των υπερεθνικών και οργανισμών, με το άρθρα 38 και 39 του ν. 5090/2024, δυνάμει του οποίου διευρύνθηκαν τα υποκειμενικά όρια των ως άνω διατάξεων, προκειμένου να εφαρμόζονται και σε περιπτώσεις δωροδοκίας ή δωροληψίας που τελούνται από ή προς υπάλληλο οποιουδήποτε δημόσιου υπερεθνικού ή οργανισμού ή φορέα ανεξαρτήτως του τόπου της έδρας του οργάνου, προς εναρμόνιση με τις συστάσεις του ΟΟΣΑ⁵³.

Η έννοια του υπαλλήλου στο άρθρο 263 Α του προϊσχύσαντος Ποινικού Κώδικα για την εφαρμογή των άρθρων 235 και 236 ΠΚ.

Τον Απρίλιο του 2014, με τον ν. 4254/14, καταργήθηκε ο κακουργηματικός χαρακτήρας της παθητικής δωροδοκίας στον ιδιωτικό τομέα, προκαλώντας έντονες αντιδράσεις. Η εν λόγω διάταξη της περ. ε' του άρθρου 263Α του Ποινικού Κώδικα, αφορούσε υπαλλήλους νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου οι οποίοι κατά τις κείμενες διατάξεις μπορούν να διατεθούν από το Δημόσιο, από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ή από τράπεζες. Η κατάργηση της διάταξης είχε ως συνέπεια την παραγραφή αδικημάτων που είχαν ήδη απασχολήσει τη δικαιοσύνη και είχαν προκαλέσει το έντονο ενδιαφέρον της κοινής γνώμης.

Οι αντιδράσεις ήταν τέτοιες, ώστε η διάταξη επαναφέρθηκε εντός ενός μήνα, μέσω του ν. 4262/2014. Ωστόσο, λίγα χρόνια αργότερα, ο νέος Ποινικός Κώδικας κατήργησε εκ νέου την ίδια ρύθμιση, αφαιρώντας για ακόμη μία φορά το αξιόποινο της δωροδοκίας για υπαλλήλους νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου. Το αποτέλεσμα ήταν η

⁵¹ Βλ. και Greco Τρίτος Γύρος Αξιολόγησης (2012) ό.π.

⁵² Χαραλαμπίκης, Α. (2022). Οι αλλαγές του Νέου Ποινικού Κώδικα. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 161.

⁵³ Αιτιολογική Έκθεση ν. 5090/2024, σελ. 114-115.

παραγραφή υποθέσεων που είχαν ήδη δρομολογηθεί δικαστικά, αυτή τη φορά χωρίς να προκαλέσει ιδιαίτερες αντιδράσεις.

Πολλοί κατηγορούμενοι κατά την πρώτη κατάργηση της διάταξης, επικαλέστηκαν το άρθρο 2 του Ποινικού Κώδικα, το οποίο προβλέπει την εφαρμογή του ευμενέστερου νόμου, ζητώντας την απαλλαγή τους. Η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου, ωστόσο, με την απόφαση 3/2016, έκρινε ότι η συγκεκριμένη κατάργηση ήταν αντισυνταγματική. Σύμφωνα με την απόφαση, η ρύθμιση συνιστούσε αθέμιτη παρέμβαση της νομοθετικής εξουσίας στη δικαιοσύνη.

Παρά την ξεκάθαρη αυτή θέση της Ολομέλειας, ο νέος Ποινικός Κώδικας οδήγησε ακριβώς στο ίδιο αποτέλεσμα. Η κατάργηση της διάταξης απαλλάσσει τους ίδιους κατηγορούμενους για τις ίδιες υποθέσεις που προκάλεσαν τόσο έντονες αντιδράσεις στο παρελθόν σε αντίθεση με τα οριζόμενα στην ανωτέρω απόφαση του Αρείου Πάγου⁵⁴.

Το ως άνω κενό, καλύφθηκε με την προσθήκη της διάταξης του άρθρου 237 Β δυνάμει της παρ. 21 του άρθρου 3 του ν. 4637/2019, προς εναρμόνιση της νομοθεσίας με τη Σύμβαση του ΟΟΣΑ για την δωροδοκία στις διεθνείς επιχειρηματικές συναλλαγές, την οποία η Χώρα μας έχει κυρώσει με το ν. 2656/1998⁵⁵. Με το νέο άρθρο 237 Β η ρύθμιση επαναφέρθηκε διευρυμένη, καθώς για την εφαρμογή των άρθρων 235 και 236 ΠΚ, υπάλληλοι θεωρούνται και όσοι υπηρετούν μόνιμα ή η με οποιαδήποτε ιδιότητα σε οργανισμός οργανισμούς ή επιχειρήσεις οποιασδήποτε νομικής μορφής που ανήκουν εξ ολοκλήρου ή κατά πλειοψηφία των μετοχών του στο κράτος σε Ο.Τ.Α. ή Ν.Π.Δ.Δ. η διοίκηση των οποίων ορίζεται από το κράτος ή τους Ο.Τ.Α. ή τα Ν.Π.Δ.Δ., καλύπτοντας σε κάθε περίπτωση της περίπτωση ε) του παλιού Ποινικού Κώδικα.

⁵⁴ Μυλωνόπουλος, Χ. (2019), Μείζονα προβλήματα του νέου Ποινικού Κώδικα, ανακτήθηκε από <https://www.mylonopoulos.gr/publication/article/101/meizona-provlimata-toy-neoy-poinikoy-kodika.htm>

⁵⁵ Αιτιολογική Έκθεση ν. 4637/2019, σελ. 4.

3.2.2. Η δωροδοκία και δωροληψία πολιτικών προσώπων (άρθρα 159 και 159Α ΠΚ.).

Αντικειμενική υπόσταση

Η εγκληματικότητα των πολιτικών προσώπων, δηλαδή προσώπων επιφορτισμένων με την άσκηση πολιτικής εξουσίας και την κατοχή δημόσιας θέσης, ρυθμίζεται στον Ποινικό Κώδικα στα άρθρα 159 και 159 Α ως δωροληψία και δωροδοκία αντίστοιχα. Η διακεκριμένη μορφή δωροληψίας και δωροδοκίας των πολιτικών προσώπων, στα οποία συμπεριλαμβάνεται ο Πρωθυπουργός, τα μέλη της Κυβέρνησης, ο βουλευτής, ο περιφερειάρχης, ο δήμαρχος ή τα μέλη των κατά το άρθρο 157 παρ. 2 συμβουλίων ή των επιτροπών τους, κρίθηκε απαραίτητη εφόσον η δωροληψία ή η δωροδοκία αποβλέπουν στον επηρεασμό της νομοθετικής, της εκτελεστικής ή της αυτοδιοικητικής λειτουργίας τους⁵⁶. Η ιδιαίτερη απαξία των σχετικών αδικημάτων σε σχέση με τα βασικά αδικήματα των άρθρων 235 και 236 ΠΚ όπως αυτά αναλύθηκαν ανωτέρω, έγκειται στην εκμετάλλευση της ιδιαίτερης θέσης που κατέχουν τα πρόσωπα αυτά, καθώς διαθέτουν ένα μεγάλο περιθώριο για τη λήψη καθοριστικών αποφάσεων που διαμορφώνουν την οικονομική και κοινωνική ζωή. Για το λόγο αυτό τα εγκλήματα διαφθοράς τα οποία διαπράττουν, πλήττουν άμεσα το κοινωνικό σύνολο και έννομα αγαθά όπως την ακεραιότητα των δημοσίων υπηρεσιών, τη δημόσια περιουσία, το σύνταγμα και το ίδιο το δημοκρατικό πολίτευμα⁵⁷.

Ως προς τα ωφελήματα που λαμβάνουν τα πολιτικά πρόσωπα που εξειδικεύονται στις διατάξεις των άρθρων 159 και 159 Α ΠΚ, η απαίτησή τους σε κάθε περίπτωση, αντίκειται στο καθήκον και την ευθύνη που συνεπάγεται η θέση και το αξίωμα που κατέχουν και για το λόγο αυτό είναι αδιάφορο εάν επηρεάζεται το αποτέλεσμα της άσκησης των καθηκόντων τους από το ωφέλημα αυτό. Στα υποκείμενα των εν λόγω αδικημάτων με τον Νέο Ποινικό Κώδικα δεν συμπεριλήφθηκαν αρχικά οι υφυπουργοί καθώς δεν αποτελούν μέλη της κυβέρνησης, όπως στον προϊσχύσαντα Ποινικό Κώδικα, παράλειψη η οποία αποκαταστάθηκε με την διάταξη του άρθρου 3 παρ. 3 του ν. 4637/2019. Για τα ωφελήματα δε, προσδιορίστηκε με τα άρθρα 31 και 32 του ν.

⁵⁶ Χαραλαμπίδης, Α. (2020). Ο Νέος Ποινικός Κώδικας. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 155.

⁵⁷ Σπινέλλης, Δ. (2013), Η εγκληματικότητα των πολιτικών στην εξουσία (ή εγκληματικότητα του ψηλού καπέλου), σε Ποινικά Χρονικά ΞΓ/2013, σελ. 4-5.

5090/2024, αντίστοιχα με τη σχετική ρύθμιση των άρθρων 235 και 236 ΠΚ, ότι δεν λαμβάνεται υπόψιν η αξία αυτών για τη στοιχειοθέτηση των εν λόγω αδικημάτων.

Σε αντιστοιχία με τα οριζόμενα στο άρθρο 235 ΠΚ, στον αθέμιτο χαρακτήρα του ωφελήματος δεν συμπεριλαμβάνονται παροχές που αφορούν νόμιμες διαδικασίες για την υποστήριξη της εκλογικής εκστρατείας των κομμάτων και των πολιτικών και γενικά νόμιμες πρακτικές που αφορούν τις πολιτικές συνδιαλλαγές. Οι επαπειλούμενες ποινές, είναι αντίστοιχες με αυτές που προβλέπονται για το αδίκημα της δωροληψίας δικαστών (237 ΠΚ). Με τον τρόπο αυτό, η δωροληψία και η δωροδοκία δικαστών και πολιτικών προσώπων αποτελούν διακεκριμένες περιπτώσεις των βασικών αδικημάτων που ρυθμίζονται στα άρθρα 235 και 236 ΠΚ, εξαιτίας της έντασης της βλάβης που προκαλούν στο κοινωνικό σύνολο και δεν συνιστούν ιδιώνυμα εγκλήματα.

Ως προς τα καθήκοντα που τελούν τα ως άνω πρόσωπα, επισημαίνεται ότι η δωροληψία και δωροδοκία που σχετίζονται με την άσκηση των καθηκόντων τους, αλλά δεν έχουν άμεση σχέση με την άσκηση νομοθετικής, αυτοδιοικητικής και εκτελεστικής εξουσίας, τιμωρούνται σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις των άρθρων 235 και 236 ΠΚ⁵⁸.

Μετά την τροποποίηση της εν λόγω διάταξης με το άρθρο 31 του ν. 4855/2021, διευρύνθηκε η παρ. 4 του άρθρου 159 ΠΚ, ως προς τα υποκείμενα τέλεσης του αδικήματος και ειδικότερα κάλυψε και τους πολιτικούς αξιωματούχους άλλου κράτους, ήτοι των Πρωθυπουργό, τα μέλη της κυβέρνησης, τους Υφυπουργούς, τα μέλη του κοινοβουλίου ή του συμβουλίου τοπικής αυτοδιοίκησης, σύμφωνα με τις επιταγές των άρθρων 5 και 6 της Σύμβασης Ποινικού Δικαίου για τη Διαφθορά.

Ωστόσο, αν και τα πρόσωπα τα οποία αναφέρονται στη διάταξη του άρθρου 159 είναι δημόσιοι υπάλληλοι σύμφωνα με την έννοια του άρθρου 13 περ. α' ΠΚ⁵⁹, μετά την ανωτέρω διεύρυνση δεν τροποποιήθηκε αντίστοιχα και η διάταξη του άρθρου 13 ώστε σε περίπτωση που εξαγοράζεται ενέργεια των πολιτικών αξιωματούχων άλλου κράτους η οποία βρίσκεται μεν σε σχέση με τα καθήκοντά τους, αλλά όχι με την άσκηση νομοθετικής, εκτελεστικής ή αυτοδιοικητικής εξουσίας, δεν είναι δυνατόν να

⁵⁸ Χαραλαμπίκης, ό.π. σελ. 155.

⁵⁹ Καϊάφα-Γκμπάντι, ό.π., σελ. 625.

τιμωρηθούν σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις των άρθρων 235 και 236 ΠΚ, λαμβάνοντας επιπλέον υπόψη ότι αυτές δεν τροποποιήθηκαν αντιστοίχως.

Ουσιώδες στοιχείο για την πλήρωση της αντικειμενικής υπόστασης των αδικημάτων που ρυθμίζονται από τις διατάξεις των άρθρων 159 και 159 Α ΠΚ, είναι η προσβολή του εννόμου αγαθού που αυτές προστατεύουν. Όπως αναφέρθηκε, οι άδικες πράξεις που περιγράφονται στην παράγραφο 1 των ως άνω άρθρων προσβάλλουν την σύννομη δράση των πολιτικών προσώπων, την εμπιστοσύνη των πολιτών στους θεσμούς και την ακεραιότητα τη δράσης της πολιτικής εξουσίας. Με την παράγραφο 2 των διατάξεων αυτών, στην οποία επαπειλούνται ποινές για την αθέμιτη παροχή που αποσκοπεί στον επηρεασμό εκλογής ή ψηφοφορίας, βλέπεται η αντικειμενικότητα της λήψης πολιτικών αποφάσεων και η ειλικρίνεια που είναι σκόπιμο να τις διέπει. Η προσβολή λοιπόν, αυτών των εννόμων αγαθών θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να ερευνάται ακόμα και όταν οι πράξεις τις δωροληψίας ή της δωροδοκίας, αφορούν αλλοδαπούς πολιτικούς αξιωματούχους. Σε αντίθετη περίπτωση, δεν πληρούται η αντικειμενική υπόσταση των εν λόγω αδικημάτων, και αυτοί θα πρέπει να μην τιμωρούνται.

Ως προς τις ποινικές κυρώσεις, με τα άρθρα 30 και 31 του ν. 5090/2024 αυστηροποιήθηκαν οι επιβαλλόμενες ποινές και αυξήθηκαν τα ελάχιστα και μέγιστα όρια των επαπειλούμενων χρηματικών ποινών, με στόχο στην εναρμόνιση της ποινής με τις διατάξεις των άρθρων 235, 236 και 237 του ΠΚ.

Υποκειμενική υπόσταση

Τα ως άνω αδικήματα των πολιτικών προσώπων, θα πρέπει να καλύπτονται τουλάχιστον από ενδεχόμενο δόλο. Η αναφορά στην παράγραφο 2 του άρθρου 159 σχετικά με την ενέργεια ή παράλειψη βουλευτή ή μέλους επιτροπής τοπικής αυτοδιοίκησης και των επιτροπών τους, το οποίο λαμβάνει αντάλλαγμα για να μη λάβει μέρος στην εκλογή ή ψηφοφορία, για να υποστηρίξει ορισμένο θέμα προς ψήφιση ή για να ψηφίσει με ορισμένο τρόπο, δεν συνεπάγεται και την ύπαρξη άμεσου δόλου για την ενέργεια αυτή, αλλά επισημαίνεται η συνάφεια μεταξύ της παροχής ή υπόσχεσης του ωφελήματος και της ενέργειας ή της παράλειψης του υπαλλήλου⁶⁰.

---

⁶⁰ Χαραλαμπίκης, ό.π., σελ. 156

3.2.3. Δωροληψία και δωροδοκία δικαστικών λειτουργών (άρθρο 237 ΠΚ)

Αντικειμενική υπόσταση

Αντίστοιχα με το άρθρο 235 ΠΚ για τη δωροληψία υπαλλήλου, στην παράγραφο 1 του άρθρου 237 ρυθμίζεται η δωροληψία δικαστή, ενώ στη δεύτερη παράγραφο αυτού η δωροδοκία δικαστή σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 236 ΠΚ. Η διαφοροποίηση ωστόσο με τα βασικά αδικήματα των άρθρων 235 και 236 ΠΚ έγκειται στη ιδιότητα του υπαλλήλου και στην ενέργεια ή την παράλειψη που τελεί ο υπάλληλος και αποτελεί την εξαγοραζόμενη πράξη⁶¹.

Ειδικότερα, υποκείμενο του εγκλήματος της δωροληψίας στην περίπτωση αυτή, δύναται να είναι μόνο δικαστικός λειτουργός, συμπεριλαμβανομένου του εισαγγελέα, του ανακριτή και των ενόρκων και γενικότερα κάθε πρόσωπο το οποίο απασχολείται σε κάθε βαθμίδα της δικαιοσύνης.

Ως προς την παράνομη συναλλαγή, αυτή θα πρέπει να αφορά την άσκηση των καθηκόντων του δικαστικού λειτουργού ως προς την απονομή της δικαιοσύνης ή την επίλυση της διαφοράς και όχι σχετικά με την άσκηση οποιουδήποτε άλλου καθήκοντος, όπως η άσκηση δικαιοδοτικών αρμοδιοτήτων. Στην περίπτωση αυτή, εφαρμόζονται οι γενικές διατάξεις των άρθρων 235 και 236 ΠΚ. Εντούτοις, σε κάθε περίπτωση με την ισχύουσα διατύπωση της διάταξης «για ενέργεια του ή παράλειψη, μελλοντική ή ήδη τελειωμένη, που ανάγεται στην εκτέλεση των καθηκόντων του κατά την απονομή της δικαιοσύνης ή την επίλυση διαφοράς», συμπεριλαμβάνονται και οι ενέργειες που δεν αφορούν την κατ' ουσία κρίση της υπόθεσης αλλά και ενέργειες οι οποίες αποτελούν μέρος της ποινικής προδικασίας (π.χ. άσκηση ποινικής δίωξης, επιβολή περιοριστικών όρων κλπ)⁶².

Επιπλέον, δεν εξετάζεται και στην περίπτωση αυτή, η δυνατότητα της άσκησης επιρροής στη λειτουργία των δικαστικών προσώπων όταν το αποτέλεσμα θα επερχόταν σε κάθε περίπτωση, γιατί η αμερόληπτη άσκηση της δικαστικής εξουσίας αποτελεί πρωταρχικό καθήκον των δικαστικών λειτουργών και η λήψη ή η απαίτηση

---

⁶² Καϊάφα-Γκμπάντι, ό.π., σελ. 622.

οποιοδήποτε ωφελήματος έρχεται σε αντίθεση με τη θέση που κατέχει, ανεξάρτητα από την έκβαση της υπόθεσης. Όπως αναφέρθηκε όμως και ανωτέρω, αυτό ισχύει μόνο για την πλήρωση της ειδικής υποστάσεως του άρθρου 237 ΠΚ, εφόσον δηλαδή η εξαγοραζόμενη πράξη ή παράλειψη αφορά την άσκηση καθηκόντων σχετικών με την απονομή δικαιοσύνης ή την επίλυση διαφοράς και όχι σε λοιπές περιπτώσεις.

Επιπλέον, με τον νέο Ποινικό Κώδικα (ν. 4619/2019), προστέθηκε η διάταξη της παραγράφου 4, σύμφωνα με την οποία οι διατάξεις που ισχύουν για τους ημεδαπούς δικαστικούς λειτουργούς, εφαρμόζονται και όταν οι πράξεις α) από ή προς μέλη του Δικαστηρίου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, β) από ή προς όσους ασκούν δικαστικά καθήκοντα ή καθήκοντα διαιτητή σε διεθνή δικαστήρια των οποίων η δικαιοδοσία είναι αποδεκτή από την Ελλάδα ή γ) προς δικαστές, ενόρκους ή διαιτητές άλλων κρατών σχετικά με την άσκηση των δικαστικών τους καθηκόντων⁶³.

Με το άρθρο 40 του ν. 5090/2024 τροποποιήθηκε η διάταξη του άρθρου 237 ΠΚ, προκειμένου να αυξηθεί το ελάχιστο και το μέγιστο όριο των προβλεπόμενων ποινών κατ' αντιστοιχία με τις γενικές διατάξεις των άρθρων 235 και 236 ΠΚ σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας και λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαίτερη απαξία των πράξεων της δωροληψίας και της δωροδοκίας όταν αυτές τελούνται από δικαστικούς λειτουργούς. Επιπλέον, με την τροποποίηση αυτή επεκτάθηκε το πεδίο εφαρμογής των υποκειμενικών ορίων των αδικημάτων που περιγράφονται στο άρθρο 237 ΠΚ και στους δικαστές που έχουν αποσπαστεί σε διεθνείς οργανισμούς, καθώς με το προϋφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο, αυτοί υπάγονταν στις γενικές διατάξεις των άρθρων 235 και 236 ΠΚ. Η ως άνω τροποποίηση, κρίθηκε απαραίτητη προς εναρμόνιση με τα διεθνή κείμενα και ειδικότερα, με την Οδηγία (ΕΕ) 2017/1371 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2017, σχετικά με την καταπολέμηση, μέσω του ποινικού δικαίου, της απάτης εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης⁶⁴.

⁶³ Χαραλαμπίκης, Α. (2020). Ο Νέος Ποινικός Κώδικας. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 207.

⁶⁴ Αιτιολογική Έκθεση ν. 5090/2024, σελ. 116.

Υποκειμενική υπόσταση

Και στην περίπτωση του αδικημάτων της δωροληψίας και δωροδοκίας δικαστικών λειτουργών, όλα τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης θα πρέπει να καλύπτονται από ενδεχόμενο δόλο του δράστη.

3.2.4 Εμπορία επιρροής (237 Α ΠΚ)

Αντικειμενική υπόσταση

Η συγκεκριμένη διάταξη όπως θεσπίστηκε με τον νέο Ποινικό Κώδικα (ν. 4619/2019) διατηρεί τη δομή και το περιεχόμενο που είχε προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς, σύμφωνα με τα οριζόμενα στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη διαφθορά και ειδικότερα σύμφωνα με το άρθρο 12 αυτής⁶⁵. Στόχος της είναι η ποινικοποίηση μίας σχέσης τριών προσώπων, όπου ένα άτομο προσφέρει τη δυνατότητα άσκησης επιρροής—πραγματικής ή όχι—σε δημόσιο υπάλληλο (στην έννοια του οποίου εντάσσονται και τα πολιτικά πρόσωπα και οι δικαστικοί λειτουργοί) ζητώντας ή λαμβάνοντας αντάλλαγμα από κάποιον τρίτο ή την υπόσχεση ανταλλάγματος, ενώ αυτή η επιρροή αποσκοπεί στον επηρεασμό της λειτουργίας του υπαλλήλου με αθέμιτο τρόπο.

Με τη διάταξη αυτή, τυποποιήθηκαν ποινικά οι ενέργειες των μεσαζόντων, οι οποίοι εκμεταλλευόμενοι την επιρροή τους προκαλούν την νόμιμη ή παράνομη ενέργεια εκ μέρους των δημοσίων υπαλλήλων με την απαίτηση ανταλλάγματος (παθητική εμπορία επιρροής) αλλά και οι ενέργειες των τρίτων που προσφέρουν το αντάλλαγμα (ενεργητική εμπορία επιρροής). Το έννομο αγαθό το οποίο προσβάλλεται με τις ως άνω πράξεις είναι η εύρυθμη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης, η οποία τίθεται σε κίνδυνο με τις ανωτέρω επιλήψιμες πράξεις και για το λόγο αυτό, το αδίκημα της άσκησης εμπορίας επιρροής, καθίσταται αδίκημα διακινδύνευσης⁶⁶.

Το βασικό στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης του εν λόγω αδικήματος, είναι η αθεμιτότητα της επιρροής, ανεξάρτητα από το αν αυτή μπορεί πράγματι να ασκηθεί, αν εφαρμόστηκε ή αν απέφερε αποτελέσματα⁶⁷. Για είναι δε αθέμιτη η επιρροή, αυτή θα πρέπει να αντίκειται στο νόμο. Είναι ωστόσο σαφές, ότι η διάταξη αυτή δεν στοχεύει

⁶⁵ Βλ. και άρθρο 12 ν. 3560/2007.

⁶⁶ Καϊάφα-Γκμπάντι, ό.π., σελ. 653 και 657.

⁶⁷ Χαραλαμπίκης, ό.π., σελ. 209

να περιορίσει γενικά την πληρωμένη προώθηση απόψεων ή συμφερόντων, στο πλαίσιο άσκησης του θεσμοθετημένου αλλά να αποτρέψει τη χρήση αυτών των μέσων για να διαστρεβλωθεί ο τρόπος με τον οποίο ο δημόσιος υπάλληλος παίρνει αποφάσεις, στο πλαίσιο της νόμιμης λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης⁶⁸.

Για την τέλεση του αδικήματος, θα πρέπει ο τρίτος να ζητεί ή να λαμβάνει το ωφέλημα ή να αποδέχεται την υπόσχεση ωφελήματος ως αντάλλαγμα. Με τον ως άνω ορισμό το αδίκημα είναι γνήσιο πολύτροπο, καθώς δύναται να τελεστεί με διαφορετικούς τρόπους ενώ η απαίτηση του ανταλλάγματος μπορεί να πραγματοποιηθεί και μέσω τρίτου, ο οποίος θα είναι άμεσος συνεργός⁶⁹.

Το πρόσωπο που προσφέρει την επιρροή—ο «πωλητής» της επιρροής—είναι συχνά τρίτο άτομο και όχι ο ίδιος ο δημόσιος υπάλληλος. Ωστόσο, η ενέργειά του είναι ανεξάρτητη από την αρμοδιότητα του υπαλλήλου και τις πράξεις που αυτός καλείται να εκτελέσει. Αντίθετα από το αδίκημα της δωροδοκίας, όπου το πεδίο εφαρμογής περιλαμβάνει και ενέργειες που ο υπάλληλος πραγματοποιεί ευκαιριακά ή εκμεταλλευόμενος τη θέση του, το αδίκημα της εμπορίας επιρροής περιορίζεται αποκλειστικά σε πράξεις ή παραλείψεις που ανήκουν στις αρμοδιότητές του, περιορισμός ο οποίος αντανάκλα τις δεσμεύσεις που έχει αναλάβει η Ελλάδα μέσω διεθνών συμφωνιών, όπως οι Συμβάσεις του ΟΗΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης, συγκεκριμένα, αντιμετωπίζει το αδίκημα ως μία πράξη που σχετίζεται άμεσα με την προσπάθεια επηρεασμού υπαλλήλων κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Αυτή η προσέγγιση προϋποθέτει ότι οι υπάλληλοι διαθέτουν αρμοδιότητες για τη λήψη τέτοιων αποφάσεων, τονίζοντας έτσι τη σημασία της θεσμικής ευθύνης στη δημόσια διοίκηση⁷⁰.

Υποκειμενική υπόσταση

Όλα τα ανωτέρω στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης θα πρέπει να καλύπτονται τουλάχιστον από ενδεχόμενο δόλο εκ μέρους του δράστη τόσο στην παθητική όσο και στην ενεργητική εμπορία επιρροής. Επισημαίνεται ωστόσο, ότι ο δόλος του δράστη

⁶⁸ Βλ. Εισηγητική Έκθεση ν. 4254/2014, σελ. 58.

⁶⁹ Καϊάφα-Γκμπάντι, ό.π., σελ. 659.

⁷⁰ Χαραλαμπίκης, ό.π., σελ. 209.

δεν είναι απαραίτητο να καλύπτει την ενέργεια του δημοσίου υπαλλήλου ή την άσκηση της επιρροής, καθώς δεν είναι αναγκαίο αυτός να προτίθεται να ασκήσει την επιρροή⁷¹.

3.2.5 Δωροληψία και δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα.

Η ποινικοποίηση της διαφθοράς στον ιδιωτικό τομέα αποτελεί σχετικά πρόσφατη εξέλιξη, καθώς υιοθετήθηκε μόλις τα τελευταία 25 χρόνια, παρά την προφανή ανάγκη αντιμετώπισης περιστατικών δωροδοκίας στον ιδιωτικό τομέα, όπως η δωροδοκία τραπεζικών υπαλλήλων ή η διαχείριση προμηθειών από διευθυντικά στελέχη επιχειρήσεων. Η ανάγκη αυτή ενισχύθηκε από τη διεθνή διάσταση της διαφθοράς, η οποία προέκυψε λόγω της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας των επιχειρήσεων.

Αρχικά, το ζήτημα της ιδιωτικής διαφθοράς αντιμετωπίστηκε σε διεθνές επίπεδο μέσω της Σύμβασης του ΟΟΣΑ του 1997 για την καταπολέμηση της δωροδοκίας αλλοδαπών δημόσιων λειτουργών στις διεθνείς επιχειρηματικές συναλλαγές. Αν και η σύμβαση αυτή επέβαλε ποινικές κυρώσεις μόνο σε δημόσιους λειτουργούς, αποτέλεσε σημαντικό σημείο εκκίνησης. Στη συνέχεια, η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης το 1999 για την καταπολέμηση της διαφθοράς (άρθρα 7 και 8) επεκτάθηκε στην ποινικοποίηση πράξεων που διαπράττονται από ιδιωτικούς υπαλλήλους με δόλο κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Παρόμοια πρόβλεψη περιλαμβάνεται στη Σύμβαση κατά της Διαφθοράς του ΟΗΕ του 2003 (άρθρο 21), αν και οι δύο αυτές συμβάσεις δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα για τα κράτη που τις υπέγραψαν.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η Κοινή Δράση του Συμβουλίου το 1998 για την καταπολέμηση της διαφθοράς στον ιδιωτικό τομέα και η Απόφαση-Πλαίσιο 2003/568/ΔΕΥ καθιέρωσαν την υποχρεωτική ποινικοποίηση της ιδιωτικής διαφθοράς από τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στην ελληνική νομοθεσία, η δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα ποινικοποιήθηκε για πρώτη φορά με τον νόμο 3560/2007, που κύρωσε τη Σύμβαση του Ποινικού Δικαίου για τη Διαφθορά (άρθρα 7 και 8). Στη συνέχεια, με τον νόμο 3666/2008, ο οποίος κύρωσε τη Σύμβαση του ΟΗΕ κατά της Διαφθοράς, τροποποιήθηκε ο Ποινικός Κώδικας (ΠΚ), εισάγοντας τη διακεκριμένη μορφή του αδικήματος στο άρθρο 237Β ΠΚ. Η συγκεκριμένη διάταξη αφορούσε περιπτώσεις δωροδοκίας που σχετίζονταν με

⁷¹ Καϊάφα-Γκμπάντι, ό.π., σελ. 661.

πράξεις υπαλλήλων εκτός των νόμιμων καθηκόντων τους, αλλά μόνο όταν αυτές συντελούνταν κατά παράβαση των υποχρεώσεών τους.

Η προγενέστερη διάταξη του άρθρου 263Α ΠΚ, ωστόσο, είχε ευρύτερο πεδίο εφαρμογής. Περιλάμβανε στην έννοια του υπαλλήλου άτομα που εργάζονταν σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ) και τράπεζες, εξισώνοντάς τους με δημόσιους υπαλλήλους και προβλέποντας τις ίδιες ποινές με τα άρθρα 235 και 236 ΠΚ. Αυτή η νομοθετική προσέγγιση όχι μόνο συμμορφωνόταν με τα διεθνή κείμενα, αλλά υπερέβαινε και τις απαιτήσεις τους⁷².

Με τον ν. 4250/2014, η διαφθορά στον ιδιωτικό τομέα εντάχθηκε στο άρθρο 237Β του ΠΚ, στην κατηγορία των υπηρεσιακών εγκλημάτων. Στόχος του Έλληνα νομοθέτη ήταν να εξισώσει τη βαρύτητα της διαφθοράς στον ιδιωτικό τομέα με εκείνη στον δημόσιο τομέα⁷³. Ωστόσο, με τον ν. 4619/2019, η δωροδοκία και η δωροληψία στον ιδιωτικό τομέα μεταφέρθηκαν στο άρθρο 396 ΠΚ, το οποίο ανήκει στα περιουσιακά εγκλήματα και η σχετική τυποποίηση έγινε με βάση το άρθρο 7 της Σύμβασης Ποινικού Δικαίου του Συμβουλίου της Ευρώπης για την καταπολέμηση της διαφθοράς στον ιδιωτικό τομέα, όπως αναφέρεται και στην Αιτιολογική Έκθεση του νόμου 4619/2019.

Αντικειμενική υπόσταση

Για τη στοιχειοθέτηση της δωροληψίας, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 396 ΠΚ, όποιος εργάζεται με οποιαδήποτε σχέση ή παρέχει υπηρεσίες και κατά την άσκηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας και ζητεί ή λαμβάνει οποιοδήποτε παράνομο ωφέλημα ή δέχεται την υπόσχεση τέτοιου ωφελήματος ως αντάλλαγμα για ενέργεια ή παράλειψη κατά παράβαση των καθηκόντων του. Αντίστοιχα διώκεται και όποιος προσφέρει, υπόσχεται ή παρέχει αθέμιτο ωφέλημα κατά την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας σε πρόσωπο που εργάζεται στον ιδιωτικό τομέα προκειμένου αυτό να προβεί σε ενέργεια ή παράλειψη κατά την άσκηση των καθηκόντων του (δωροδοκία).

Ως επιχειρηματική δραστηριότητα, λογίζεται κάθε δραστηριότητα, η οποία ασκείται με σκοπό το κέρδος, όπως η άσκηση εμπορίας ή η παροχή υπηρεσιών και η εργασία ή η παροχή υπηρεσιών στον ιδιωτικό τομέα συμπεριλαμβάνει οποιαδήποτε σχέση

⁷² Συμεωνίδου-Καστανίδου, Ε. (2012). Η δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα: Νεότερες εξελίξεις στην ΕΕ, *Ποινική Δικαιοσύνη*, σ. 38-49

⁷³ Καϊάφα-Γκμπάντι, ό.π., σελ. 661.

συνεργασίας στον ιδιωτικό τομέα, από την οποία προκύπτει η υποχρέωση εμπιστοσύνης⁷⁴.

3.3. Παρεπόμενες ποινές και ευνοϊκά μέτρα.

3.3.1 Δήμευση (238 ΠΚ).

Η δήμευση, ως παρεπόμενη ποινή, επιβάλλεται στις περιπτώσεις των βασικών αδικημάτων της δωροληψίας και της δωροδοκίας (άρθρα 235 και 236 ΠΚ), της δωροληψίας και της δωροδοκίας δικαστικών λειτουργών (άρθρο 237 ΠΚ), της εμπορίας επιρροής- μεσάζοντες (άρθρο 237 Α), αλλά και της δωροληψίας και δωροδοκίας πολιτικών προσώπων (άρθρα 159 παρ. 5 και 159^α παρ. 5 ΠΚ).

Ο τρόπος εφαρμογής της παρεπόμενης ποινής της δήμευσης, όπως αυτός καθοριζόταν στην προϊσχύουσα διάταξη, δηλαδή πριν την έναρξη ισχύος του Νέου Ποινικού Κώδικα (ν. 4619/2019), τυποποιήθηκε στη γενική διάταξη του άρθρου 6 αυτού στο οποίο παραπέμπει και η διάταξη του άρθρου 238 ΠΚ. Συνεπώς, η μόνη συνέπεια από την εφαρμογή της εν λόγω διάταξης είναι η υποχρεωτική εφαρμογή της στα αδικήματα τα οποία προβλέπονται σε αυτή⁷⁵.

3.3.2 Παρεπόμενες ποινές (263 ΠΚ).

Με το άρθρο 263 ΠΚ ορίζεται ότι στις περιπτώσεις των αδικημάτων του βασικού αδικήματος της δωροληψίας (άρθρο 235 ΠΚ), της δωροληψίας και δωροδοκίας δικαστικών λειτουργών (άρθρο 237) η αμετάκλητη καταδίκη του υπαιτίου οδηγεί αυτοδικαίως και την έκπτωση από τη δημόσια θέση και τα αξιώματα που έχει. Η διάταξη του άρθρου 263 ΠΚ, εφαρμόζεται και στις περιπτώσεις δωροληψίας και δωροδοκίας πολιτικών προσώπων (άρθρα 159 και 159^Α ΠΚ), κατόπιν παραπομπής των διατάξεων των άρθρων 159 και 159 Α σε αυτή καθώς και στην περίπτωση της δωροληψίας και δωροδοκίας στον ιδιωτικό τομέα, σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 396 ΠΚ.

⁷⁴ Χαραλαμπίκης, Α. (2020). Ο Νέος Ποινικός Κώδικας. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 209

⁷⁵ Βλ. Αιτιολογική Έκθεση ν. 4619/2019, σελ. 51.

Η διάταξη αυτή, σε σχέση με το προηγούμενο νομικό καθεστώς, είναι σημαντικά πιο αυστηρή, καθώς καθορίζει ότι κάθε αμετάκλητη καταδίκη για τα αδικήματα των άρθρων 235, 237, συνεπάγεται αυτομάτως την απομάκρυνση του υπαίτιου από τη δημόσια θέση ή τα αξιώματα που κατέχει, ανεξάρτητα από τη βαρύτητα της ποινής. Επιπλέον, ορίζεται ότι η δήμευση εφαρμόζεται υποχρεωτικά για όλα τα αδικήματα των άρθρων 239 έως 260, καθώς και του άρθρου 396, εφόσον τα αδικήματα έχουν αποφέρει οικονομικά οφέλη στους υπαίτιους.⁷⁶

3.3.3 Ευνοϊκά μέτρα (263 Α ΠΚ).

Με τον Νέο Ποινικό Κώδικα (ν. 4619/2019) η διάταξη του προϊσχύοντος άρθρου 263B μεταφέρθηκε πλέον στο άρθρο 263Α, ενώ το άρθρο 263^Α, αναφορικά με την έννοια του υπαλλήλου, καταργήθηκε, γεγονός που αποτελεί μία από τις σημαντικότερες αλλαγές και βελτιώσεις του νέου ποινικού κώδικα⁷⁷. Το συγκεκριμένο άρθρο είχε προστεθεί στον Ποινικό Κώδικα με το ν.δ. 1234/1972, κατά τη διάρκεια του δικτατορικού καθεστώτος, το οποίο χαρακτηριζόταν από κρατικό έλεγχο στην οικονομία. Αργότερα, επεκτάθηκε με τον ν. 1738/1987, ώστε να καλύψει τον τότε διευρυμένο «δημόσιο» τομέα. Στη σημερινή εποχή, με τον σημαντικό περιορισμό του δημόσιου τομέα και την απελευθέρωση πρώην μονοπωλιακών κλάδων, όπως οι τηλεπικοινωνίες και οι τραπεζικές υπηρεσίες, η διάταξη αυτή κρίνεται πλέον περιττή. Επιπλέον, αποτελεί εμπόδιο για την ομαλή λειτουργία κρίσιμων τομέων της οικονομίας. Η δε ποινικοποίηση της δωροδοκίας στον ιδιωτικό τομέα κάλυψε επαρκώς το κενό που το άρθρο 263Α είχε αρχικά σκοπό να αντιμετωπίσει⁷⁸.

Τα ευνοϊκά μέτρα, εφαρμόζονται σε όλα τα αδικήματα σχετικά με τη διαφθορά που διώκονται ποινικά (δωροληψία και δωροδοκία υπαλλήλων, πολιτικών προσώπων, δικαστικών λειτουργών, ιδιωτικού τομέα και εμπορία επιρροής).

Η παράγραφος 1 προέβλεπε τόσο στον προϊσχύσαντα Ποινικό Κώδικα, όσο και στον Νέο Ποινικό Κώδικα, την μη επιβολή ποινών σε περίπτωση έμπρακτης μετάνοιας του υπαίτιου των πράξεων της δωροληψίας υπαλλήλων, δικαστικών λειτουργών, πολιτικών προσώπων και δωροληψίας στον ιδιωτικό τομέα, όταν αυτός με δική του θέληση και

⁷⁶ Βλ. Αιτιολογική Έκθεση ν. 4619/2019, σελ. 52.

⁷⁷ Χαραλαμπίδης, Α. (2020). Ο Νέος Ποινικός Κώδικας. Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 219.

⁷⁸ Βλ. Αιτιολογική Έκθεση ν. 4619/2019, σελ. 52.

πριν την με οποιονδήποτε τρόπο εξέτασή του από τις αρχές αναγγεΐλει την πράξη του. Με το άρθρο 44 του ν. 4855/2021, η παρ. 1 του άρθρου 263^A καταργήθηκε. Η κατάργηση βασίζεται στο γεγονός ότι σε αυτά τα αδικήματα δεν μπορεί να επιτευχθεί ουσιαστική αποκατάσταση της βλάβης του εννόμου αγαθού, που αποτελεί τον κύριο λόγο ύπαρξης της έμπρακτης μετάνοιας ως αιτίας εξάλειψης του αξιοποιήσιμου. Επιπλέον, ο θεσμός αυτός δύσκολα συμβιβάζεται με τις σοβαρές συνέπειες που συνοδεύουν τις πράξεις διαφθοράς, όπως η δωροδοκία⁷⁹. Με την παράγραφο 2, ορίζεται ότι ο υπαίτιος των πράξεων της δωροδοκίας υπαλλήλου και δικαστικού λειτουργού ή ο συμμετοχος στις πράξεις της δωροληψίας υπαλλήλου και δικαστικού λειτουργού όταν τελείται από υπάλληλο, συμβάλει στην αποκάλυψη στις αρχές για τη συμμετοχή του υπαλλήλου στις ως άνω πράξεις, τότε τιμωρείται με μειωμένη ποινή σύμφωνα με το άρθρο 44 παρ. 2 ΠΚ, δηλαδή με την ποινή της απόπειρας μειωμένης στο μισό, ενώ δύναται να διαταχθεί η αναστολή εκτέλεσης της ποινής. Με την παρ. 3 υπάλληλος ο οποίος είναι υπαίτιος των πράξεων δωροδοκίας και δωροληψίας (υπαλλήλου ή δικαστικού λειτουργού), αν συμβάλει αντίστοιχα στην αποκάλυψη πράξεων άλλων υπαλλήλων που κατέχουν θέση ανώτερη από τη δική τους τιμωρούνται σύμφωνα με τα ανωτέρω αναφερόμενα εφόσον αυτός μεταβιβάσει στο Δημόσιο όλα περιουσιακά στοιχεία που έχει αποκτήσει από την τέλεση των πιο πάνω άδικων πράξεων.

Με την παράγραφο 4, αν υπαίτιος των αδικημάτων της δωροδοκίας ή δωροληψίας (υπαλλήλου ή δικαστικού λειτουργού ή στον ιδιωτικό τομέα) προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με τη συμμετοχή στις ως άνω πράξεις προσώπων που διατελούν ή έχουν διατελέσει μέλη της Κυβέρνησης ή Υφυπουργοί τότε διατάσσεται αναστολή της ποινικής δίωξης που έχει ασκηθεί εις βάρος τους και η δικογραφία αποστέλλεται στη Βουλή.

Επισημαίνεται, ότι και στην περίπτωση αυτή, η εφαρμογή της διάταξης στα αδικήματα των άρθρων 159, 159^A και 396 για την δωροληψία και δωροδοκία πολιτικών προσώπων και τη δωροληψία και δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα, προκύπτει από την ενυπάρχουσα παραπομπή στις διατάξεις αυτές στο άρθρο 263 Α ΠΚ. Συνεπώς, το τελευταίο, εφαρμόζεται και για τις πράξεις της δωροδοκίας και δωροληψίας πολιτικών

⁷⁹ Βλ. Αιτιολογική Έκθεση ν. 4855/2021, σελ. 125-126.

προσώπων αλλά και στους αλλοδαπούς υπαλλήλους που διώκονται με τις ως άνω διατάξεις⁸⁰.

Σημειώνεται ωστόσο, ότι επειδή με την παρ. 4 του άρθρου 263 Α η διαδικαστική προϋπόθεση της αποστολής της δικογραφίας στη Βουλή, συναγόμενη εκ του άρθρου 86 του Συντάγματος, αναφορικά με την αρμοδιότητα της Βουλής για την κίνηση δίωξης κατά των μελών της, δύναται να εφαρμοστεί μόνο για τα μέλη της ελληνικής κυβέρνησης και τους Υφυπουργούς, για τους ευρωβουλευτές θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι είναι απαραίτητη η άρση της ασυλίας τους και η κίνηση της συνήθους ποινικής διαδικασίας για τα πρόσωπα αυτά⁸¹.

Κεφάλαιο 4: Συμπεράσματα- Προτάσεις

4.1 Πώς ο ν. 4619/2019 «Νέος Ποινικός Κώδικας» ενίσχυσε την καταπολέμηση της διαφθοράς.

Ο Νέος Ποινικός Κώδικας όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, έχει εισάγει σημαντικές καινοτομίες για την καταπολέμηση της διαφθοράς και την ενίσχυση της λογοδοσίας και της διαφάνειας στη δημόσια δράση αλλά και τη συμμόρφωση της χώρας με τις διεθνείς της δεσμεύσεις.

4.1.1 Αυστηροποίηση των ποινών.

Με τον Νέο Ποινικό Κώδικα και ειδικότερα με τον ν. 5090/2024, ο οποίος τροποποίησε τον ν. 4619/2019, ιδίως οι χρηματικές ποινές αυξήθηκαν σημαντικά σχετικά με το νομικό καθεστώς που ίσχυε πριν από την έναρξη ισχύος του ν. 4619/2019. Ειδικότερα, οι επαπειλούμενες χρηματικές ποινές στη δωροληψία πολιτικών προσώπων (άρθρο 159ΠΚ), από τα ελάχιστα και μέγιστα όρια των 10.000 έως 150.000 ευρώ, αυξήθηκαν σε 200.000 έως 4.000.000 ευρώ, ενώ για τη δωροδοκία πολιτικών προσώπων σε 100.000 έως 500.000 ευρώ. Η διαφοροποίηση κρίθηκε απαραίτητη, εξαιτίας της ιδιαίτερης απαξίας της πράξης τελούμενης από πολιτικά πρόσωπα σε συνάρτηση με την αρχή της αναλογικότητας⁸². Αντίστοιχες, αυξήσεις των ορίων των χρηματικών ποινών προβλέφθηκαν σε όλα τα αδικήματα σχετικά με τη διαφθορά που αναλύονται

⁸⁰ Καϊάφα-Γκμπάντι, ό.π., σελ. 727.

⁸¹ Καϊάφα-Γκμπάντι, ό.π., σελ. 728.

⁸² ΒΑιτιολογική Έκθεση ν. 5090/2024.

στο πιο πάνω κεφαλαίο με τις αντίστοιχη διαφοροποίηση στο αδίκημα της δωροληψίας δικαστικών λειτουργών, με το οποίο εναρμονίστηκε ως προς τη συγκεκριμένη πρόβλεψη και το αδίκημα της δωροληψίας πολιτικών προσώπων. Τα ως άνω όριο προσαρμόστηκαν προς τα πάνω σύμφωνα με τις συστάσεις της Ομάδας Εργασίας του ΟΟΣΑ, για την εφαρμογή της Σύμβασης κατά της Δωροδοκίας, σύμφωνα με την οποία οι προϋφιστάμενες χρηματικές ποινές ήταν ανεπαρκείς σε σχέση με τις δωροδοκίες που είχαν παρατηρηθεί στο πλαίσιο συμβάσεων μεγάλης αξίας⁸³.

4.1.2 Διεύρυνση πεδίου εφαρμογής.

Αναφορικά με τη δωροληψία και δωροδοκία πολιτικών προσώπων το «ωφέλημα» υπό το πρίσμα του Νέου Ποινικού Κώδικα, ήδη από τη θέσπισή του με το ν. 4619/2019, το οποίο είναι απαραίτητο να λαμβάνεται ή να προσφέρεται στο πολιτικό πρόσωπο, δεν είναι απαραίτητο να είναι αθέμιτο, όπως όριζε ο προϊσχύσας Ποινικός Κώδικας. Λαμβάνοντας υπόψη ότι στην έννοια της αθεμιτότητας εμπίπτουν τα ωφέληματα που αντίκειται στο νόμο, εν προκειμένω το ωφέλημα δύναται να είναι νόμιμο. Η νέα αυτή πρόβλεψη, διευρύνει το πεδίο εφαρμογής της διάταξης και στην περιπτώσεις αυτές, αυστηροποιώντας με τον τρόπο αυτό το πλαίσιο της αντιμετώπισης της διαφθοράς των πολιτικών προσώπων.

4.1.3 Ενσωμάτων διεθνών δεσμεύσεων.

Η Ελλάδα έχει σημειώσει αξιοσημείωτη πρόοδο στην ενίσχυση του θεσμικού της πλαισίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς, ανταποκρινόμενη πλήρως στις διεθνείς και ευρωπαϊκές της υποχρεώσεις. Αρχικά, με την κύρωση βασικών συμβάσεων, όπως εκείνων του Συμβουλίου της Ευρώπης και του ΟΗΕ, η χώρα επιβεβαίωσε τη δέσμευσή της να προωθήσει τη διαφάνεια και τη λογοδοσία σε όλα τα επίπεδα.

Περαιτέρω, η ελληνική πολιτεία υιοθέτησε μια σειρά νομοθετικών τροποποιήσεων (όπως με τους ν. 4637/2019, 4855/2021 και 5090/2024), με στόχο να αντιμετωπίσει αμφιβολίες που είχαν ανακύψει από την εφαρμογή των προηγούμενων διατάξεων και να ευθυγραμμιστεί με τις συστάσεις της GRECO, υπερκαλύπτοντας τις διεθνείς της

---

⁸³ OECD (2022), *Implementing the OECD Anti-Bribery Convention Phase 4 Report: Greece*, *Implementing the OECD Anti-Bribery Convention*, OECD Publishing, Paris, σελ. 62 <https://doi.org/10.1787/a9ef1bf9-en>.

δεσμεύσεις⁸⁴. Οι τροποποιήσεις αυτές αντανακλούν μια συστηματική προσπάθεια να καλυφθούν κενά, να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα των ελεγκτικών μηχανισμών και να διασφαλιστεί η αρμονική λειτουργία του νομοθετικού πλαισίου.

Οι περισσότερες τροποποιήσεις του νομοθετικού πλαισίου άλλωστε, πραγματοποιήθηκαν προς το σκοπό της εναρμόνισης με τις διεθνείς συμβάσεις τις οποίες η Ελλάδα έχει ενσωματώσει στο εθνικό της δίκαιο. Η έννοια του υπαλλήλου και ο καθορισμός της δικαιοδοσίας των ελληνικών δικαστηρίων σε αλλοδαπούς υπαλλήλους όπως και στους δικαστικούς λειτουργούς που υπηρετούν σε διεθνείς οργανισμούς για το αδίκημα του άρθρου 237 ΠΚ, η τυποποίηση των αδικημάτων της δωροδοκίας και της δωροληψίας στον ιδιωτικό τομέα στο κεφάλαιο των εγκλημάτων κατά της περιουσίας, αποτελούν κάποιες από τις προσπάθειες εναρμόνισης του ποινικού δικαίου με τις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρα μας, οι οποίες παρατίθενται άλλωστε αναλυτικά στο προηγούμενο κεφάλαιο.

Η συνολική αυτή προσπάθεια υπογραμμίζει την προσήλωση της Ελλάδας στην καταπολέμηση της διαφθοράς, όχι μόνο ως υποχρέωση προς τη διεθνή κοινότητα αλλά και ως κρίσιμο βήμα για τη βελτίωση της ποιότητας διακυβέρνησης, της κοινωνικής συνοχής και της εμπιστοσύνης προς τους θεσμούς.

4.1.4 Ευθύνη νομικών προσώπων.

Σημαντική καινοτομία των ρυθμίσεων που έχουν εισαχθεί για την καταπολέμηση της διαφθοράς, αποτελούν οι διατάξεις των άρθρων 134-135 του ν. 5090/2024 με τις οποίες εισήχθησαν για πρώτη φορά στην ελληνική έννομη τάξη ρυθμίσεις για την ευθύνη των νομικών προσώπων στο πλαίσιο της ποινικής δίωξης για τα αδικήματα διαφθοράς.

Ειδικότερα, προβλέφθηκε ότι η αξιόποινη πράξη της δωροδοκίας, τόσο στη βασική της μορφή, όσο και στις διακεκριμένες μορφές αυτές, δηλαδή της δωροδοκίας πολιτικών προσώπων και δικαστικών λειτουργών, πραγματοποιείται προς όφελος νομικού προσώπου ή για λογαριασμό αυτού από φυσικό πρόσωπο που ενεργεί είτε ατομικά είτε ως μέλος οργάνου του νομικού προσώπου και κατέχει διευθυντική θέση εντός αυτών ή έχει εξουσία εκπροσώπησής τους ή εξουσιοδότηση για τη λήψη αποφάσεων για

---

⁸⁴ Χατζηκώστας, Κ. (2016). Η καταπολέμηση της διαφθοράς στο δημόσιο τομέα με τα μέσα του ποινικού δικαίου, με έμφαση στη δωροδοκία ως κύρια μορφή διαφθοράς στην Ελλάδα, *Ποινική Δικαιοσύνη*, σελ. 369-80

λογαριασμό τους ή για την άσκηση ελέγχου εντός αυτών, επιβάλλεται στο νομικό πρόσωπο ή την οντότητα πρόστιμο από 50.000 ευρώ έως 10.000.000 ευρώ. Όταν η τέλεση του αδικήματος πραγματοποιείται από ιεραρχικά κατώτερο όργανο εξαιτίας της έλλειψης ελέγχου από φυσικό πρόσωπο, τότε το πρόστιμο διαμορφώνεται από 10.000 έως 5.000.000 ευρώ.

Τα ως άνω πρόστιμα, επιβάλλονται από το δικαστήριο, στο οποίο το νομικό πρόσωπο είναι διάδικος έχοντας μάλιστα όλα τα δικαιώματα του κατηγορούμενου (π.χ. πρόσβαση στο υλικό της δικογραφίας (100 ΚΠΔ), δικαίωμα αίτησης διεξαγωγής αποδείξεων (102 ΚΠΔ), ενώ καλείται στο δικαστήριο με την διαδικασία που καλείται και ο κατηγορούμενος.

Αν και οι ανωτέρω διατάξεις δεν έχουν εισαχθεί στον Ποινικό Κώδικα και συνιστούν αποσπασματική ρύθμιση της ποινικής ευθύνης των νομικών προσώπων, περιοριζόμενη σε συγκεκριμένα αδικήματα, αποτελούν σημαντικό βήμα εξέλιξης και εκσυγχρονισμού του ποινικού δικαίου για την επέκταση της ευθύνης στα εγκλήματα δωροδοκίας, καθώς για πρώτη φορά με αυτές καθιερύεται ποινική ευθύνη νομικών προσώπων, στο μέτρο που αυτή είναι δυνατή, δηλαδή με την επιβολή προστίμου, παρά τις προβληματικές ρυθμίσεις που εμπεριέχουν (ενδεικτικά, αναφέρεται ότι οι ρυθμίσεις προσομοιάζουν περισσότερο με τις αυτές που είχαν θεσπιστεί για τον αστικός υπεύθυνο στο προϊσχύσαντα Κώδικα Ποινικής Δικονομίας⁸⁵).

Συγχρόνως δε, μετά την έκδοση αμετάκλητης απόφασης ενημερώνονται η ΑΑΔΕ και η Ενιαία Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων για την επιβολή σχετικών κυρώσεων εις βάρος τους, όπως ο αποκλεισμός από διαγωνισμούς δημοσίων συμβάσεων σε συμμόρφωση με τις συστάσεις με αρ. 13α και 15α&b του ΟΟΣΑ⁸⁶.

⁸⁵ Στίγγας, Ν. (2024), Η Ευθύνη Νομικών Προσώπων για αδικήματα δωροδοκίας, ως μέσο καταπολέμησης της διαφθοράς στο δημόσιο τομέα. Χαρακτηριστικά και στοχοθεσία, ανακτήθηκε από [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.esdi.gr/wp-content/uploads/2024/09/stiggas_2024.pdf](https://www.esdi.gr/wp-content/uploads/2024/09/stiggas_2024.pdf)

⁸⁶ Αιτιολογική Έκθεση ν. 5090/2024 σελ. 152 και OECD (2022), *Implementing the OECD Anti-Bribery Convention Phase 4 Report: Greece*, Implementing the OECD Anti-Bribery Convention, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/a9ef1bf9-en>.

4.2 Προβλήματα του Νέου Ποινικού Κώδικα ως προς τα εγκλήματα κατά της διαφθοράς.

Παρά τις καινοτομίες και βελτιώσεις που έχει εισάγει ο ν. 4619/2019 και τον εξορθολογισμό των διατάξεων αναφορικά με τα εγκλήματα κατά της διαφθοράς, παρουσιάζει ακόμα, παρά τις συνεχείς τροποποιήσεις του, σημαντικές ελλείψεις και προβλήματα που καθιστούν την εφαρμογή του προβληματική.

4.2.1 Ως προς τη διαφθορά στον ιδιωτικό τομέα

Η ποινικοποίηση της διαφθοράς στον ιδιωτικό τομέα αποσκοπεί στην προστασία των οικονομικών συμφερόντων, με βάση τις ενωσιακές επιταγές που ενσωματώθηκαν στην εθνική έννομη τάξη.

Σύμφωνα δε με το άρθρο 396 ΠΚ, η δωροδοκία και η δωροληψία στον ιδιωτικό τομέα αφορούν πράξεις που παραβιάζουν τα καθήκοντα του εργαζομένου, ενώ αυτές που συμμορφώνονται με τα καθήκοντα αυτά δεν είναι ποινικώς κολάσιμες. Παρά το γεγονός ότι ο χρηματισμός των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα θεωρείται παράνομος, εντούτοις μπορεί να θεωρηθεί ως παραβίαση των ιδιωτικών συμβατικών σχέσεων χωρίς να επιφέρει στρέβλωση του ανταγωνισμού ή ζημία στην περιουσία των επιχειρήσεων, καθώς ο χρηματισμός αυτός δεν προσβάλλει την περιουσία τρίτων και, επομένως, δεν διαταράσσει τον ανταγωνισμό.

Ωστόσο, η ρύθμιση του ελληνικού ποινικού δικαίου για τη διαφθορά στον ιδιωτικό τομέα δεν ανταποκρίνεται στην αρχή της «nullum crimen nulla poena sine lege certa» (κανένα έγκλημα, καμία ποινή χωρίς σαφή νόμο), καθώς δεν καθορίζει με σαφήνεια ποιες συμπεριφορές θεωρούνται ως διαφθορά στον ιδιωτικό τομέα, οδηγώντας σε νομική αβεβαιότητα για τους πολίτες. Σε σχέση με τον προϋφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο, η ρύθμιση είναι βελτιωμένη, καθώς δεν συμπεριλαμβάνει πλέον στην έννοια των καθηκόντων του ιδιωτικού υπαλλήλου, αυτά που προκύπτουν σύμφωνα τις οδηγίες και τις εντολές του προϊσταμένου του υπαλλήλου⁸⁷.

Επιπλέον, η έννοια του «καθήκοντος πίστης», που είναι αόριστη και ευρύτατη, περιλαμβάνει κανόνες που καθορίζονται από τον εργοδότη και οι οποίες δεν παρέχουν

⁸⁷ Καϊάφα- Γκμπάντι, Μ. (2020), Βασικές αρχές του κράτους δικαίου, ο νέος Ποινικός Κώδικας και οι τροποποιήσεις του, Ποιν. Χρον., Ο/2020, σελ. 170.

σταθερό και ξεκάθαρο πλαίσιο, καθώς εξαρτώνται από τις ανάγκες της επιχείρησης και τη θέση του εργαζομένου. Η έλλειψη σαφήνειας στην εφαρμογή της μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα, καθώς δεν έχει περιοριστεί νομοθετικά η έκταση της υποχρέωσης αυτής⁸⁸.

Για τους λόγους αυτούς, η ποινικοποίηση της δωροδοκίας και δωροληψίας στον ιδιωτικό τομέα μπορεί να κριθεί για υπερβολική, αφού η ύπαρξή τους στην καθημερινότητα των επιχειρήσεων δεν προκαλεί άμεσα βλάβη στον ανταγωνισμό ή την περιουσία των τρίτων⁸⁹.

4.2.2 Ως προς την ρύθμιση των ευνοϊκών μέτρων (άρθρο 263Α)

Στο πλαίσιο τροποποίησης του Ποινικού Κώδικα, δυνάμει του ν. 4855/2021, τροποποιήθηκε το άρθρο 263^A και προβλέφθηκε στην παράγραφο 3 για πρώτη φορά η επέκταση της μειωμένης τιμώρησης που προβλέπεται στην παράγραφο 2, όχι μόνο για τον υπάλληλο ή τον συμμετόχο στα εγκλήματα που αναφέρονται στην παράγραφο 3, αλλά και για τον συμμετόχο που δεν είναι υπάλληλος στις συγκεκριμένες πράξεις, εξαιρούμενης της τελέσεως της πράξης του άρθρου 263 ΠΚ. Η συγκεκριμένη πρόβλεψη θεωρείται καταρχήν εύλογη, καθώς ενισχύει τα κίνητρα αποκάλυψης των εν λόγω αδικημάτων, όχι μόνο για τους υπαλλήλους αλλά και για τους μη υπαλλήλους που συμμετέχουν στην τέλεσή τους.

Ωστόσο, η εξαίρεση που προβλέπεται στην παράγραφο 3 για τους συμμετόχους που δεν είναι υπάλληλοι όσον αφορά την πράξη του άρθρου 236 ΠΚ εγείρει ζητήματα αξιολογικής αντινομίας, δεδομένου ότι ο υπάλληλος που διαπράττει το έγκλημα της δωροληψίας (άρθρο 235 παρ. 1 ή 2 ΠΚ) επωφελείται από τη μειωμένη ποινή, ενώ ο μη υπάλληλος συμμετόχος που διαπράττει το έγκλημα της δωροδοκίας (άρθρο 236 παρ. 1 ή 2 ΠΚ) δεν απολαμβάνει το ίδιο προνόμιο. Η αντίφαση αυτή είναι εμφανής, καθώς η ουσιαστική απαξία του εγκλήματος της δωροληψίας υπαλλήλου είναι σημαντικά

⁸⁸ Συμεωνίδου-Καστανίδου, Ε. (2012), Η δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα: νεότερες εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ΠοινΔικ 1/2012.

⁸⁹ Ζαφειριάδης, Ε. (2024), Οι προβληματικές των διατάξεων για τη δωροδοκία και δωροληψία στον ιδιωτικό τομέα, ανακτήθηκε από https://antimolia.gr/e-zafeiriadis-oi-provlimatikes-ton-diataxeon-gia-ti-dorodokia-kai-dorolipsia-ston-idiotiko-tomea/#_ftnref4

μεγαλύτερη από εκείνη της δωροδοκίας, όπως καταδεικνύεται και από τις προβλεπόμενες για τα αδικήματα αυτά, κυρώσεις⁹⁰.

4.2.3 Ως προς την ουσιαστική εφαρμογή τους.

Αν και η Ελλάδα έχει ενσωματώσει όπως προαναφέρθηκε όλες τις διεθνείς της δεσμεύσεις, αλλά επιπλέον έχει συμμορφωθεί προς τις συστάσεις της GRECO και του ΟΟΣΑ, οι ρυθμίσεις για τη διαφθορά δεν εφαρμόζονται αποτελεσματικά.

Χαρακτηριστικό των ανωτέρω, αποτελεί το γεγονός, ότι ενώ η Ελλάδα έχει προβλέψει το αξιόποινο της δωροδοκίας αλλοδαπών υπαλλήλων, εντούτοις δεν έχει εντοπίσει καταγγελίες για ξένη δωροδοκία. Οι σχετικές διατάξεις δε, για το αξιόποινο των αλλοδαπών δημοσίων λειτουργών έχουν υποστεί όπως αναλύθηκε ανωτέρω, αρκετές τροποποιήσεις προκειμένου να εναρμονιστούν με τις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας, ωστόσο η προσπάθεια αυτή δεν έχει φέρει ακόμα τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Μέχρι και το 2022 μόλις πέντε υποθέσεις δωροδοκίας αλλοδαπών δημοσίων λειτουργών ήταν σε εξέλιξη, τέσσερις είχαν ολοκληρωθεί και η μοναδική υπόθεση που είχε περατωθεί από την έναρξη ισχύς της σύμβασης για τη δωροδοκία στην Ελλάδα, πριν από 25 χρόνια είχε οδηγήσει στην αθώωση όλων των κατηγορουμένων. Για το λόγο αυτό προτάθηκε από τον ΟΟΣΑ⁹¹ να ληφθούν μέτρα για τη ευαισθητοποίηση για τη δωροδοκία αλλοδαπών δημοσίων λειτουργών και να τηρούνται στατιστικά στοιχεία των υποθέσεων δωροδοκίας για να είναι εφικτή και η διεθνής συνεργασία (βλ. σύσταση 9^α της Έκθεσης Φάσης 4, ΟΟΣΑ).

Διαχρονικά είναι έκδηλο, ότι οι περιπτώσεις δωροδοκίας διέπονται από μυστικότητα και αθεατότητα και αυτό δεν οφείλεται μόνο στην τυχόν κοινωνική κατακραυγή που τη συνοδεύει, αλλά και στο γεγονός ότι η διαφθορά δεν μπορεί να λειτουργήσει υπό συνθήκες διαφάνειας. Για τον λόγο αυτό, ο αριθμός των μεμονωμένων περιπτώσεων

⁹⁰ Παπανδρέου, Π. (2024), Έρευνα και δικονομική μεταχείριση υποθέσεων δωροδοκίας αλλοδαπών δημοσίων λειτουργών στις διεθνείς επιχειρηματικές συναλλαγές, σελ. 17, ανακτήθηκε από chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.esdi.gr/wp-content/uploads/2024/09/papandreou_2024.pdf

⁹¹ OECD (2022), *Implementing the OECD Anti-Bribery Convention Phase 4 Report: Greece*, *Implementing the OECD Anti-Bribery Convention*, OECD Publishing, Paris, σελ. 36 <https://doi.org/10.1787/a9ef1bf9-en>.

που δεν καταγγέλλονται είναι σημαντικός, καθώς το συμφέρον του ενός μέρους συχνά προστατεύει την ευθύνη ή την ενοχή του άλλου⁹².

Τα προβλήματα αυτά ωστόσο, δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά, μόνο από την τυποποίηση των αδικημάτων δωροδοκίας στον Ποινικό Κώδικα, οι συνεχείς και αποσπασματικές τροποποιήσεις του οποίου, δεν δημιουργούν ασφάλεια δικαίου για την εφαρμογή του ποινικού νόμου.

Αν και η Ελλάδα, έχει καταβάλει σημαντικές προσπάθειες για την εναρμόνιση της εθνικής της νομοθεσίας στην έννομη τάξη της και οι ρυθμίσεις για τα αδικήματα της δωροδοκίας, αντανakλούν την προσπάθεια αυτή, ως προς την πληρότητα και την συμπερίληψη των απαραίτητων στοιχείων στην αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση αυτών, το έτος 2023 ήταν σε εξέλιξη μόλις 44 έρευνες για αδικήματα σχετικά με τη διαφθορά ενώ ολοκληρώθηκαν 224 και μόλις 21 υποθέσεις παραπέμφθηκαν στο ακροατήριο⁹³.

Χαρακτηριστικό των ανωτέρω, είναι πως σύμφωνα με την ειδική έρευνα του Ευρωβαρόμετρου, μόλις το 24% των ερωτηθέντων, απάντησε ότι ασκούνται με επιτυχία ποινικές διώξεις για την αποτροπή προσώπων από πράξεις διαφθοράς σε σύγκριση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο του 36%.

4.3. Προτάσεις

4.3.1 Αναμόρφωση υφιστάμενων διατάξεων του Ποινικού Κώδικα.

Ορισμένες διατάξεις του ποινικού κώδικα, είναι σκόπιμο να τροποποιηθούν προκειμένου να είναι αποτελεσματική η εφαρμογή τους και να αντιμετωπιστούν τα ερμηνευτικά προβλήματα που έχουν παρουσιαστεί, όπως αυτά αναλύθηκαν. Ειδικότερα:

- Η ρύθμιση του άρθρου 396 ΠΚ και η ποινικοποίηση της δωροδοκίας στον ιδιωτικό τομέα χρήζουν περαιτέρω αναθεώρησης, καθώς οι συμπεριφορές που

⁹² Λαμπροπούλου, Έ. (2015). Η διαφθορά και οι λειτουργίες της. Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας, 15, 129-146. doi: <https://doi.org/10.12681/sas.596>

⁹³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έγγραφο Εργασίας των Υπηρεσιών της Επιτροπής, Έκθεση του 2024 για το κράτος δικαίου στην Ελλάδα, σελ. 16.

καλούνται να τιμωρηθούν δεν περιγράφονται με επαρκή σαφήνεια. Η νομοθετική ρύθμιση πρέπει να συμμορφώνεται με τις θεμελιώδεις αρχές της νομιμότητας, αναλογικότητας και επικουρικότητας του Ποινικού Δικαίου, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι αξιόποινες συμπεριφορές όντως προσβάλλουν σημαντικά έννομα αγαθά, όπως την περιουσία των επιχειρήσεων ή τον ανταγωνισμό⁹⁴.

- Κρίνεται σκόπιμο να εξορθολογιστεί η διάταξη του άρθρου 263 Α ΠΚ, ώστε το ευνοϊκό μέτρο του μειωμένου αξιόποινου, να εφαρμόζεται και στον συμμετέχο μη υπάλληλο σε πράξεις δωροδοκίας και να αρθεί η υφιστάμενη αξιολογική αντινομία σε σχέση με την εφαρμογή της στον υπαίτιο υπάλληλο δωροληψίας⁹⁵.

4.3.2 Επέκταση του αξιόποινου σε λοιπές πράξεις διαφθοράς.

Η διαφθορά, κατά κύριο λόγο εκδηλώνεται με τις πράξεις ή της παραλείψεις που αντιστοιχούν στα αδικήματα που προαναφέρθηκαν και αναλύθηκαν στο κεφάλαιο 3, δηλαδή της δωροδοκίας και της δωροληψίας.

Παρολαυτά, η διαφθορά δεν εξαντλείται στις πράξεις αυτές αλλά έχει ευρύτερο περιεχόμενο με αποτέλεσμα η τυποποίηση των αδικημάτων διαφθοράς να καθίσταται ανεπαρκής, καθώς δεν καλύπτει το σύνολο της δράσης της Δημόσιας Διοίκησης. Ειδικότερα, κατά την λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης παραβιάζονται αρχές της αξιοκρατίας, της αμεροληψίας και οι αρχές της ορθής διακυβέρνησης, οι οποίες άλλωστε χαρακτηρίζουν το κράτος δικαίου, η λειτουργία του οποίου οφείλει να διέπεται από την αρχή της νομιμότητας⁹⁶.

Για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της διαφθοράς είναι απαραίτητο να ποινικοποιηθούν συμπεριφορές οι οποίες δεν εξαντλούνται στα στενά πλαίσια της δωροληψίας και τη δωροδοκίας, αλλά και πράξεις οι οποίες εμπεριέχουν και λοιπές μορφές κατάχρησης εξουσίας σύμφωνα με τον ορισμό της διαφθοράς.

⁹⁴ Ζαφειριάδης, Ε. (2024), Οι προβληματικές των διατάξεων για τη δωροδοκία και δωροληψία στον ιδιωτικό τομέα, ανακτήθηκε από https://antimolia.gr/e-zafeiriadis-oi-provlimatikes-ton-diataxeon-gia-ti-dorodokia-kai-dorolipsia-ston-idiotiko-tomea/#_ftnref4

⁹⁵ Βλ. Κεφάλαιο 4.2.1.

⁹⁶ Ράικος, Δ. (2012), Δημόσια Διοίκηση και Διαφθορά- Από τη σκοπιά του Διοικητικού Δικαίου, Σάκκουλας, σελ. 109.

Στο πλαίσιο αυτό, υπεβλήθη η 2023/0135(COD) πρόταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς, την αντικατάσταση της απόφασης-πλασίου αριθ. 2003/568/ΔΕΥ του Συμβουλίου και της σύμβασης περί της καταπολέμησης της δωροδοκίας στην οποία ενέχονται υπάλληλοι των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2017/1371 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

Σύμφωνα με αυτή το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) για την καταπολέμηση της διαφθοράς χρήζει επικαιροποίησης, ώστε να ανταποκρίνεται στην εξέλιξη των σύγχρονων απειλών διαφθοράς, στις νομικές υποχρεώσεις της Ένωσης και των κρατών μελών βάσει του διεθνούς δικαίου, καθώς και στις μεταβολές των εθνικών ποινικών συστημάτων.

Στο πλαίσιο της συμμετοχής της ΕΕ ως συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς, η νομοθετική πρόταση αποσκοπεί στην επικαιροποίηση του ευρωπαϊκού νομοθετικού πλαισίου, ενσωματώνοντας δεσμευτικά διεθνή πρότυπα, όπως αυτά που προβλέπει η UNCAC. Μεταξύ άλλων στόχος είναι **η ποινικοποίηση όλων των μορφών διαφθοράς** σε όλα τα κράτη μέλη και επιπλέον, η πρόταση περιλαμβάνει μέτρα για την πρόληψη της διαφθοράς σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, ενώ ενισχύει τη διασυνοριακή συνεργασία, όπως απαιτείται από τη Σύμβαση UNCAC⁹⁷.

Επί της ως άνω πρότασης εκδόθηκε η Α9-0048/2024 Έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η οποία προτείνει ως εγκλήματα διαφθοράς εκτός από τη δωροληψία και τη δωροδοκία στη βασική τους μορφή να τυποποιηθούν και οι εξής πράξεις ή παραλείψεις:

- Η αθέμιτη πολιτική χρηματοδότηση
- Η κατάχρηση εξουσίας
- Η ανάρμοστη συμπεριφορά προσώπου με δημόσια αξιώματα.

---

⁹⁷ Πρόταση Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2023/0135 (COD), ανακτήθηκε από chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/file:///C:/Users/User/Downloads/CELEX_52023PC0234_EL_TXT.pdf

- Η παρακώλυση της δικαιοσύνης στο πλαίσιο των εγκλημάτων διαφθοράς.
- Ο πλουτισμός από αδικήματα διαφθοράς,
- Η απόκρυψη περιουσιακών στοιχείων από πρόσωπο το οποίο γνωρίζει ότι τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία είναι αποτέλεσμα οποιουδήποτε εγκλήματος διαφθοράς, ακόμη και αν το πρόσωπο αυτό δεν συμμετείχε στη διάπραξη αυτών των αδικημάτων⁹⁸.

Η υιοθέτηση των ανωτέρω ρυθμίσεων για την επέκταση του αξιοποιήσιμου, μετά την οριστικοποίησή τους, θα δημιουργήσει ένα ενιαίο πλαίσιο αποτελεσματικής αντιμετώπισης της διαφθοράς συνολικά, καθώς η τυποποίηση μόνο της δωροδοκίας και της δωροληψίας ως αδικήματα διαφθοράς στο Ποινικό Δίκαιο δεν αντανάκλουν την πραγματική διάσταση του φαινομένου.

Επιπλέον, για την πληρέστερη και αποτελεσματική αντιμετώπιση της διαφθοράς των πολιτικών προσώπων, η ανωτέρω πρόταση περιέχει ρυθμίσεις σχετικά με την άρση της ασυλίας σύμφωνα με ορισμένες προϋποθέσεις, προκειμένου η δίωξη των πολιτικών προσώπων για πράξεις διαφθοράς να διέπεται από διαφάνεια.

Η εν λόγω ρύθμιση εφόσον υιοθετηθεί θα αποτελέσει και για την ελληνική έννομη τάξη σημαντική εξέλιξη για την ενίσχυση του κράτους δικαίου.

Βιβλιογραφικές πηγές

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Ανδρουλάκης, Ν. (2000). Ποινικό Δίκαιο. Γενικό μέρος. Π.Ν. Σάκουλας.

Αιτιολογική έκθεση ν. 4254/2014 «Μέτρα στήριξης και ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας στο πλαίσιο εφαρμογής του ν. 4046/2012 και άλλες διατάξεις», ανακτήθηκε από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/m-oikplai-eis.pdf>

Αιτιολογική έκθεση ν. 4619/2019 «Κύρωση του Ποινικού Κώδικα», ανακτήθηκε από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/k-poinkod-eis-NEO.pdf>

---

⁹⁸ Έκθεση Α9-0048/2024 σχετικά με την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς, ανακτήθηκε από chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2024-0048_EL.pdf

Αιτιολογική έκθεση ν. 4637/2019 «Τροποποιήσεις Ποινικού Κώδικα, Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και συναφείς διατάξεις», ανακτήθηκε από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/poinikos-kodikas-synolo.pdf>

Αιτιολογική έκθεση ν. 4855/2021 «Τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες επείγουσες διατάξεις», ανακτήθηκε από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/11768663.pdf>

Αιτιολογική έκθεση ν. 5090/2024 «Παρεμβάσεις στον Ποινικό Κώδικα και τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας για την επιτάχυνση και την ποιοτική αναβάθμιση της ποινικής δίκης - Εκσυγχρονισμός του νομοθετικού πλαισίου για την πρόληψη και την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας», ανακτήθηκε από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/12516862.pdf>

Αντωνόπουλος, Γ.- Haul S. (2019). Νόμιμες επιχειρήσεις και «οργανωμένο έγκλημα» στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης, στο Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαράλαμπος Χ., *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, Εκδόσεις ΕΑΠ

Βιδάλη, Σ. (2013). Εισαγωγή στην Εγληματολογία. Νομική Βιβλιοθήκη.

Βιδάλη, Σ. (2017) Πέρα από τα όρια. *Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα*. Νομική Βιβλιοθήκη.

Γεωργούλας, Σ. (2018), Κρατικό-Εταιρικό Έγκλημα: παραδείγματα στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα, σε Εξουσίες, επιστημονική ουδετερότητα και εγκληματολογικός λόγος 50 χρόνια Howard Becker “Whose side are we on?”, Ε.Ε.Μ.Ε.Κ.Ε.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έγγραφο Εργασίας των Υπηρεσιών της Επιτροπής, Έκθεση του 2024 για το κράτος δικαίου στην Ελλάδα, ανακτήθηκε από chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://commission.europa.eu/document/download/27db4143-58b4-4b61-a021-a215940e19d0_el?filename=COM_2024_800_1_EL_ACT_part1_v1.pdf

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο 2023/0135 (COD), Πρόταση Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ανακτήθηκε από chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/file:///C:/Users/User/Downloads/CEL_EX_52023PC0234_EL_TXT.pdf

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Α9-0048/2024. Έκθεση σχετικά με την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καταπολέμηση της διαφθορά, ανακτήθηκε από chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2024-0048_EL.pdf

Ζαφειριάδης, Ε. (2024), Οι προβληματικές των διατάξεων για τη δωροδοκία και δωροληψία στον ιδιωτικό τομέα, ανακτήθηκε από https://antimolia.gr/e-zafeiriadis-oi-provlimatikes-ton-diataxeon-gia-ti-dorodokia-kai-dorolipsia-ston-idiotiko-tomea/#_ftnref4

Ζιούβας, Δ. (2016). Άξονες μιας σύγχρονης ποινικής αντεγκληματικής πολιτικής κατά της δωροδοκίας και της δωροληψίας στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, στο *Εγκλημα και Ποινική Καταστολή σε Εποχή Κρίσης, Τιμητικός Τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη*, Σάκκουλας.

Καϊάφα-Γκμπάντι, Μ. (2014) (επιμ.). Οικονομικό Έγκλημα και Διαφθορά στο Δημόσιο Τομέα. Τόμ. 1. Αξιολόγηση του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου. Εκδόσεις Σάκκουλας.

Καϊάφα- Γκμπάντι, Μ. (2020), Βασικές αρχές του κράτους δικαίου, ο νέος Ποινικός Κώδικας και οι τροποποιήσεις του, Ποιν. Χρον., Ο/2020.

Λαμπροπούλου, Έ. (2015). Η διαφθορά και οι λειτουργίες της. Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας, 15, 129-146. doi:<https://doi.org/10.12681/sas.596>

Μουκίου, Χ. (2018). Διαφάνεια, Ακεραιότητα και Εντιμότητα στις Δημόσιες Συμβάσεις, Νομική Βιβλιοθήκη.

Μυλωνόπουλος, Χ. (2019), Μείζονα προβλήματα του νέου Ποινικού Κώδικα, ανακτήθηκε από <https://www.mylonopoulos.gr/publication/article/101/meizona-provlimata-toy-neoy-poinikoy-kodika.htm>

Παπανδρέου, Π. (2024), Έρευνα και δικονομική μεταχείριση υποθέσεων δωροδοκίας αλλοδαπών δημοσίων λειτουργών στις διεθνείς επιχειρηματικές συναλλαγές, σελ. 17, ανακτήθηκε από chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.esdi.gr/wp-content/uploads/2024/09/papandreou_2024.pdf

OECD (2022), *Implementing the OECD Anti-Bribery Convention Phase 4 Report: Greece, Implementing the OECD Anti-Bribery Convention*, OECD Publishing, <https://doi.org/10.1787/a9ef1bf9-en>.

Ράικος, Δ. (2006), Δημόσια Διοίκηση και Διαφθορά, Από τη σκοπιά του Διοικητικού Δικαίου, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, Σάκκουλας, σελ. 94-98.

Σπινέλλης, Δ. (2013), Η εγκληματικότητα των πολιτικών στην εξουσία (ή εγκληματικότητα του ψηλού καπέλου), σε Ποινικά Χρονικά ΞΓ/2013.

Σταμούλη, Ε. (2019). «Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα», στο Βιδάλη Σ., Κουλούρης Ν., Παπαχαλαράμπους Χ., *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, Αθήνα, Εκδόσεις ΕΑΠ.

Στίγγας, Ν. (2024), Η ευθύνη Νομικών Προσώπων για αδικήματα δωροδοκίας, ως μέσο καταπολέμησης της διαφθοράς στο δημόσιο τομέα. Χαρακτηριστικά και στοχοθεσία, ανακτήθηκε από [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfndmkaj/https://www.esdi.gr/wp-content/uploads/2024/09/stiggas_2024.pdf](https://www.esdi.gr/wp-content/uploads/2024/09/stiggas_2024.pdf)
Convention, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/a9ef1bf9-en>.

Συμεωνίδου-Καστανίδου, Ε. (2012). Η δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα: Νεότερες εξελίξεις στην ΕΕ, *Ποινική Δικαιοσύνη*.

Χατζηκώστας, Κ. (2016). Η καταπολέμηση της διαφθοράς στο δημόσιο τομέα με τα μέσα του ποινικού δικαίου, με έμφαση στη δωροδοκία ως κύρια μορφή διαφθοράς στην Ελλάδα, *Ποινική Δικαιοσύνη*.

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2008/801/EK), Απόφαση του Συμβουλίου της 25ης Σεπτεμβρίου 2008 για τη σύναψη, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της διαφθοράς. Ανακτήθηκε από [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfndmkaj/https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008D0801](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008D0801)

Συμβούλιο της Ευρώπης. (1999). Criminal Law Convention on Corruption, Στρασβούργο, ανακτήθηκε από: [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgiclfndmkaj/https://rm.coe.int/168007f3f5](https://rm.coe.int/168007f3f5)

GRECO. Έκθεση αξιολόγησης. Τέταρτος γύρος αξιολόγησης, Πρόληψη διαφθοράς βουλευτών, δικαστών και εισαγγελέων (Στρασβούργο, 15-19 Ιουνίου 2015), ανακτήθηκε από [chrome-](https://rm.coe.int/168007f3f5)

extension://efaidnbmnnnibpcajpcgicfindmkaj/https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c648d

GRECO, Τρίτος Γύρος Αξιολόγησης, (2010), Έκθεση Συμμόρφωσης για την Ελλάδα «Ποινικοποιήσεις», ανακτήθηκε από chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgicfindmkaj/https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c6454

GRECO, Τρίτος Γύρος Αξιολόγησης (2012), Έκθεση Συμμόρφωσης για την Ελλάδα «Ποινικοποιήσεις», ανακτήθηκε από chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgicfindmkaj/https://rm.coe.int/16806c6481

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Huberts, L. (2018). The integrity of Governance: What Is Done, and Where to Go. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9781137380814>

Mills, A. (2012). Causes of corruption in public sector institutions and its impact on development, ανακτήθηκε από https://www.academia.edu/35131217/CAUSES_OF_CORRUPTION_IN_PUBLIC_SECTOR_INSTITUTIONS_AND_ITS_IMPACT_ON_DEVELOPMENT_TURNING_WHAT_WE_KNOW_INTO_WHAT_WE_DO

Sutherland, E. H. (1949). Is White Collar Crime Crime. American Sociological Association.

OECD (2012), *Implementing the OECD Anti-Bribery Convention Phase 3 Report: Greece*, Implementing the OECD Anti-Bribery Convention, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/cf2eb7ae-en>.

OECD (2024), *Implementing the OECD Anti-Bribery Convention Phase 4 Report Two-Year Written Follow-Up Report: Greece*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/a3c117d5-en>.

OECD (2022), *Implementing the OECD Anti-Bribery Convention Phase 4 Report: Greece*, Implementing the OECD Anti-Bribery Convention, OECD Publishing, Paris, σελ. 62 <https://doi.org/10.1787/a9ef1bf9-en>.

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα: Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.